

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Маріупольський державний університет

Кафедра грецької філології

НОВІ ХУДОЖНІ ТЕНДЕНЦІЇ
В АНАЛІЗІ ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ ГРЕЦІЇ:
курс лекцій

УДК 811.14'06 (075)
ББК 83.3.(453)64я73

Нові художні тенденції в аналізі літературного процесу Греції: курс лекцій [для студентів ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» спеціальності «Мова та література (новогрецька)»] / Укладачі Ю.А. Потіпак, к.філол.н., ст.викл. кафедри грецької філології, Кобиленко Н.К., ст.викл. кафедри грецької філології. – Маріуполь: МДУ, 2013. – 36 с.

Курс лекцій з дисципліни «Нові художні тенденції в аналізі літературного процесу Греції» призначений для студентів ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» спеціальності «Мова та література (новогрецька)». Окрім лекційних матеріалів, містить питання для самоконтролю знань студентів, додатковий матеріал з теми «Літературні течії ХХ ст.» та список рекомендованої літератури

Рецензенти: Коновалова Т.І., к. філол. наук,
доцент кафедри слов'янської філології
Київського славістичного університету

Кутна Ю.Б., к. філол. наук,
старший викладач кафедри грецької філології МДУ

Затверджено засіданням кафедри грецької філології МДУ (протокол № 1 від 30.09.2012)

Затверджено вченою радою факультету грецької філології МДУ (протокол № 1 від 25.09.2012)

© МДУ, 2012
© Потіпак Ю.А., Кобиленко Н.К.

ЗМІСТ

Вступ	4
Διάλεξη 1.....	5
Διάλεξη 2.....	8
Διάλεξη 3.....	10
Διάλεξη 4.....	14
Διάλεξη 5.....	16
Διάλεξη 6.....	19
Διάλεξη 7.....	20
Διάλεξη 8.....	23
Διάλεξη 9.....	25
Διάλεξη 10.....	27
Παράρτημα Α.....	30
Παράρτημα Β.....	32
Література.....	36

ВСТУП

Курс лекцій з дисципліни «Нові художні тенденції в аналізі літературного процесу Греції» розроблено для студентів ОКР «Магістр» та «Спеціаліст» спеціальності «Мова та література (новогрецька)». Вони створені на основі Програми з відповідної дисципліни.

Дисципліна «Нові художні тенденції в аналізі літературного процесу Греції» має за мету розглянути питання становлення новогрецької літератури ХХ-ХХІ ст., ознайомитися з теоретичними засадами формування літературного процесу Греції.

Завдання:

- Формування у студентів-магістрів (спеціалістів) системи теоретичних знань про:
 - сутність літературного процесу Греції,
 - основні закономірності формування грецької літератури, починаючи с давніх часів;
 - розвиток структури та функціонування новітньої грецької літератури;
- Формування у студентів навичок пошуково-творчої роботи, вміння диференціювати та узагальнювати зібраний матеріал;
- Забезпечення засвоєння студентами принципів вивчення історії літератури у зв'язку з історією суспільства;
- Сприяння розвитку у студентів умінь та навичок самостійної роботи з науковою літературою, сприяння поглибленому вивченню історії грецької літератури;
- Формування у студентів умінь та навичок читання та аналізу художніх текстів сучасних письменників та поетів Греції;
- Розширення наукового кругозору студента-філолога.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: основні тенденції та проблеми розвитку сучасної грецької літератури, основні літературні школи та течії 20-21 ст., особливості європейського та грецького модернізму, представників цих шкіл і напрямів, жанрову специфіку їхніх творів.

вміти: орієнтуватися в літературному процесі Греції 20-21 ст., визначати приналежність тексту до тієї чи іншої літературної течії, школи тощо, володіти навичками аналізу художніх творів.

Окрім курсу лекцій, у методичці подаються питання для самоконтролю знань студентів та список рекомендованої літератури. Додатково надаються тексти, покликані розширити знання студентів з питань вивчення літературних шкіл та течій ХХ ст.

Εισαγωγή στην ελληνική λογοτεχνία

Η Ελληνική λογοτεχνία είναι η αρχαιότερη στην Ευρώπη και δημιουργήθηκε στους βασικούς άξονες της λαογραφίας των φυλών. Στην Αρχαία Ελλάδα αναπτύχθηκε πρώτα η ποίηση και μετά ο πεζός λόγος. Η αρχική χρήση του πεζού λόγου εντοπίζεται στις επιγραφές σε λίθο του 8ου και 9ου π.Χ. αιώνα και αργότερα στις ιστορικές μελέτες των λογογράφων της Μιλήτου καθώς και στους μύθους του Αισώπου κατά την αρχαϊκή εποχή.

Το πρώτο μνημείο έντεχνου λόγου είναι δύο κολοσσιαία έργα που το γόητρο τους διέσχισε νικηφόρα τους αιώνες: τα Ομηρικά Έπη "Ιλιάδα" και "Οδύσσεια" που αποδίδονται στον ραψωδό Όμηρο και τα οποία δημιουργήθηκαν εμπνεόμενα από τα επικά άσματα για τους ήρωες και τα ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος της Ελλάδας. Με τον Όμηρο βρίσκει τις πρώτες μορφές έκφρασης της η αφηγηματική και φιλοσοφική σκέψη. Σ' αυτήν την επική ποίηση, την αφηγηματική, επιδόθηκαν από τον 8ο αι. π.Χ. πολλοί άλλοι συγγραφείς των οποίων το έργο δυστυχώς δεν διασώθηκε.

Μετά το επικό είδος, δεν αργούν να κάνουν την εμφάνισή τους και άλλα είδη ποίησης. Οι λεγόμενοι Ομηρικοί Ύμνοι (γραμμένοι από ανώνυμους ποιητές του 7ου και 6ου αιώνα) εγκαινιάζουν τη θρησκευτική ποίηση υμνώντας διάφορες θεότητες. Ξέρουμε ακόμη πως οι αρχαίοι Έλληνες τραγουδούσαν τον παιάνα, ενθουσιώδη θρησκευτικό ύμνο ή διθύραμβο προς τιμή του Διονύσου, θεού του κρασιού και της φύσης. Την χρονική περίοδο μεταξύ 8ου και 7ου αιώνα ο Ησίοδος, ο πρώτος προσωπικός ποιητής, περιγράφει την προσέλευση του κόσμου και των Θεών στο έργο του "Θεογονία" και μας κληροδοτεί ένα διδακτικό έμμετρο έργο όπου περιγράφει τα "Έργα και Ημέρες" ενός αγρότη της εποχής και του δίνει πρακτικές και ηθικές συμβουλές.

Σημαντικό λογοτεχνικό είδος αναδεικνύεται η Λυρική ποίηση (7ος - 6ος αι.) που αντικατοπτρίζει την πνευματική ανάπτυξη και την άνοδο της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Ο κορυφαίος της χορικής ποίησης, Πίνδαρος, ένας από τους μεγαλύτερους ποιητές της Αρχαίας Ελλάδας παράγει αυτήν την εποχή έργο μεγαλοπρεπούς ποιητικού λόγου. Στην Ιωνία διαμορφώνονται δύο λυρικά είδη: η ελεγεία (απαγγελόταν με συνοδεία αυλού) με σημαντικούς εκπροσώπους τον Καλλίνο, τον Αρχίλοχο, τον Σόλων κ.α. και ο σκωπτικός ή δηκτικός Ίαμβος με σημαντικούς εκπροσώπους τον Σιμωνίδα, τον Ιπώνακτο κ.α. Η Σαπφώ από τη Λέσβο καλλιέργησε την γυναικεία ποίηση και έδειξε ιδιαίτερη προτίμηση στα ερωτικά ποιήματα.

Το ψηφιδωτό της αρχαίας ελληνικής γραμματείας συμπληρώνεται με το θεμελιώδες έργο, το πρώτο σε πεζό λόγο της ελληνικής γραμματείας, των ιστορικών Ηρόδοτος και Θουκυδίδης. Ο Ηρόδοτος από την Αλικαρνασσό είναι σύμφωνα με τον Κικέρωνα "ο πατέρας της ιστορίας" και το έργο του μας

προσφέρει εκτός από εξιστόρηση γεγονότων και πολύτιμες γεωγραφικές και εθνογραφικές πληροφορίες για την εποχή. Με το Θουκυδίδη γεννιέται στα τέλη του 5ου αιώνα η πραγματική πολιτική ιστορία που προβληματίζεται πάνω στις αιτίες των γεγονότων έτσι ώστε να δημιουργεί σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου "κτήμα εις αεί", κτήμα όλων των εποχών.

Η ανάπτυξη της Αθηναϊκής δημοκρατίας (5ος - 4ος αι.) και η πολιτισμική έξαρση που παρατηρείται στις τέχνες την περίοδο εκείνη αναδεικνύουν τα σημαντικότερα δραματουργικά έργα του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού. Κάτω από την επίδραση των λατρευτικών τελετών προς τιμήν του Διονύσου αναπτύσσεται η Αρχαία Ελληνική Τραγωδία με κορυφαίους δραματουργούς τον Αισχύλο, τον Σοφοκλή και τον Ευριπίδη. Η Αρχαία Αττική κωμωδία αναπτύσσεται στην Αθήνα με κύριο εκφραστή τον Αριστοφάνη.

Τον 4ο αιώνα αναδεικνύεται επίσης η *ρητορεία-πολιτική* μέσα από το έργο του Δημοσθένη, ο *δικανικός λόγος* μέσα από το έργο του Λυσία, η *πανηγυρική* μέσα από το έργο του Ισοκράτη καθώς επίσης και η *ιστοριογραφία* μέσα από το έργο του Ξενοφώντα, η ρητορική μέσα από το έργο του Ισοκράτη και ο φιλοσοφικός διάλογος μέσα από το έργο του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη.

Η κυριαρχία των Μακεδόνων τον 3ο αιώνα και η Ρωμαϊκή κυριαρχία στα μέσα του 2ου αιώνα οδήγησαν στην παρακμή της πολιτικής ζωής των Ελλήνων. Στις αρχές του 1ου αιώνα η κατάσταση των Ελληνικών επαρχιών αρχίζει να βελτιώνεται και η άρχουσα τάξη της ελληνικής κοινωνίας αναζητά διέξοδο στις αρχαϊστικές καλλιτεχνικές τάσεις κάτι τα οποίο φέρεται να ενισχύει και η πολιτική της Ρώμης.

Πρέπει να αναφερθούμε και σε ένα τελευταίο λογοτεχνικό είδος: το μυθιστόρημα που εμφανίζεται τον 1ο αι. μ.Χ., και προήλθε τόσο από την ιστορία όσο και από τη ρητορική και τη νέα κωμωδία. Το πιο γνωστό από τα ελληνικά μυθιστορήματα είναι το "Δάφνις και Χλόη" του Λόγγου, ποιμενικό έργο με κεντρικό θέμα τον έρωτα. Σύγχρονος αυτών των συγγραφέων σχεδόν είναι και ο Λουκιανός (2ος αι. μ.Χ.), πολυγραφότατος κι ευφάνταστος ρήτορας, που άφησε πολλά έργα, συχνά ειρωνικά ως και σαρκαστικά.

Από τον 4ο αιώνα μ.Χ. η αρχαία Ελληνική Λογοτεχνία παραχωρεί τα πρωτεία στην Χριστιανική. Ο επόμενος μεγάλος σταθμός της ελληνικής γραμματείας είναι η βυζαντινή λογοτεχνία. Η βυζαντινή λογοτεχνία με τον πλούτο μορφών που παρουσιάζει παρά τον κατεξοχήν θεολογικό χαρακτήρα της αποτελεί την πνευματική έκφραση του μεσαιωνικού ελληνικού κόσμου. Οι επιρροές που δέχονται οι Έλληνες προέρχονται από τον απόηχο της αρχαίας Ελληνικής σκέψης και του βυζαντινού πολιτισμού, των ιδεών της εποχής της Αναγέννησης και προπάντων από την προφορική και ποιητική δημιουργία του Ελληνικού λαού (Επος του Διγενή Ακρίτα 9ος -11ος αιώνας, ιστορικά ακριτικά τραγούδια, τραγούδια για τους κλέφτες). Τα ακριτικά τραγούδια είναι δημοτικά τραγούδια

που αναφέρονται στη ζωή των Ακριτών, του στρατιωτικού σώματος του βυζαντινού κράτους που ήταν σύμφωνα με τους χρονογράφους της εποχής άγρυπνοι φρουροί των συνόρων. Με βάση αυτά τα τραγούδια ο άγνωστος ποιητής του Έπους του Διγενή Ακρίτα έγραψε ένα μακρύ ποίημα, το πρώτο γραπτό μνημείο της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Πитання для самоконтролю

1. Τι είναι η λογοτεχνία; (ορισμός)
2. Ποιο είναι το πρώτο μνημείο έντεχνου λόγου;
3. Πότε διαμορφώνεται η σύγχρονη νεοελληνική λογοτεχνία;
4. Ποιο έργο θεωρούν οι μελετητές ως ξεκίνημα της σύγχρονης ΝΕ λογοτεχνίας;

Σύντομα χαρακτηριστικά της ελληνικής λογοτεχνίας

Σύμφωνα με το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Μ. Τριανταφυλλίδη η λογοτεχνία είναι η καλλιέργεια του έντεχνου λόγου, τα γραπτά κείμενα που δεν περιορίζονται στην επικοινωνία αλλά παράγονται με αισθητικές αξιώσεις και αναζητήσεις ποιότητας και αξιών. Επίσης είναι το σύνολο της λογοτεχνικής παραγωγής ενός έθνους, μιας χώρας, μιας περιοχής, μιας εποχής κτλ.

Η σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία είναι μια έννοια με ασαφές περιεχόμενο. Το παρόν της είναι πολύμορφο, δυναμικό, με πτυχές κοινές με εκείνες της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας, αλλά και όψεις ιδιαίτερες που μένει να ανακαλυφθούν. Το μέλλον της υπόσχεται μια συγκομιδή πλούσια και απρόβλεπτη. Όμως το παρελθόν της παραμένει άγνωστο. Η ιστορία της χάνεται στους περασμένους αιώνες και σιγά-σιγά συγχέεται με την αρχαία ελληνική γραμματεία και τη βυζαντινή παράδοση.

Λίγοι λογοτέχνες του 20ου αιώνα, ο Καβάφης, ο Σεφέρης, ο Καζαντζάκης, ο Ελύτης, ο Ρίτσος, είναι γνωστοί σ' ένα κοινό μάλλον περιορισμένο. Αλλά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την εικόνα της ελληνικής λογοτεχνίας είναι τα κενά, τα χάσματα, η εντύπωση ότι η συνέχεια έχει οριστικά διαρραγεί, ότι το σήμερα δεν έχει προγόνους. Παρά ταύτα, η ιστορία της αρχίζει τον 11ο αιώνα με κείμενα γραμμένα σε γλώσσα δημώδη που είναι πιο κοντά στη σημερινή παρά στη λόγια βυζαντινή, την κοινή των Ευαγγελίων ή την αττική διάλεκτο του 5ου και του 4ου αιώνα. Και συνεχίζεται χωρίς διακοπή μέχρι σήμερα, παρουσιάζοντας άλλοτε κορυφαία επιτεύγματα και άλλοτε περιόδους έντονης ζύμωσης.

Η στάση της διεθνούς κοινότητας απέναντι στην Ελληνική λογοτεχνία παρακολουθεί εν πολλοίς τη στάση της απέναντι στο Ελληνικό φαινόμενο, τη στάση της απέναντι σε αυτό που λέγεται «ελληνικότητα».

Αν η «λογοτεχνικότητα» είναι κοινό πρόβλημα όλων των εθνικών λογοτεχνιών, η «ελληνικότητα» είναι το ιδιαίτερο πρόβλημα της Ελληνικής λογοτεχνίας. Η εσωτερική οικουμενικότητα του ανθρώπου και του λόγου του και άρα της λογοτεχνίας δεν αρκεί για να προσδώσει ταυτότητα σε μία Εθνική λογοτεχνία. Η ταυτότητά της προκύπτει μέσα από την Ιστορία ως συλλογικό βίωμα, ως αντικείμενο της γραφής και ως πηγή έμπνευσης. Ιστορία, γλώσσα και λογοτεχνία λειτουργούν ως απολύτως ομόλογα μεγέθη συγκροτώντας ένα ενιαίο πολιτιστικό απόθεμα.

Από αυτή την οπτική γωνία, τα κρίσιμα διλήμματα της Ελληνικής λογοτεχνίας είναι, πρώτον, η σχέση ανάμεσα στην οικουμενικότητα της θεώρησης και στην προσωπική και τοπική αυθεντικότητα των βιωμάτων. Και, δεύτερον, η σχέση της ελληνικής ταυτότητας με τη Δύση και την Ανατολή ως πολιτιστικά μεγέθη.

Η Ελλάδα διαθέτει ένα πλούτο περιφερειακών ταυτοτήτων ως χώρα Ευρωπαϊκή, Βαλκανική, Μεσογειακή. Η σχέση όμως της Ελλάδας και της «ελληνικότητας» με τη Δύση δεν συγκρίνεται ούτε με την «ανατολικότητα», όπως την αντιλαμβάνεται ο οριενταλισμός, ούτε με την «βαλκανικότητα», ούτε με μία εθνογραφική αντίληψη της λεκάνης της Μεσογείου.

Η σχέση «ελληνικότητας» και «δυτικότητας» βασίζεται στην διεκδίκηση της αυθεντικότητας. Στη διαχρονία της Ελληνικής λογοτεχνίας περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, τόσο η αρχαία ελληνική γραμματεία ως μήτρα του Δυτικού ορθολογισμού όσο και τα Ευαγγέλια που συντάχτηκαν με πρωτότυπη γλώσσα την Ελληνική. Μια τέτοια καταγωγική σχέση λειτουργεί ως μαγνητικό πεδίο, ως ένα υπόγειο ρεύμα, ως ένας ορίζοντας μέσα στον οποίο τοποθετείται και η Ελληνική λογοτεχνική παραγωγή.

Питання для самоконтролю

1. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης Νεοελληνικής λογοτεχνίας;
2. Ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζει η νεοελληνική λογοτεχνία στο σύγχρονο στάδιο της ανάπτυξής της;

Σύντομη ιστορική αναδρομή στην Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

Η Νέα Ελληνική λογοτεχνία διαμορφώνεται τους πρώτους αιώνες μετά την πτώση του Βυζαντίου. Έτσι μερικές παλαιότερες, αλλά και νεότερες ιστορίες της Νέας ελληνικής λογοτεχνίας αρχίζουν την εξιστόρηση από το 1453 (κάποτε και αργότερα, από την κρητική λογοτεχνία), οι νεότεροι μελετητές είναι σύμφωνοι πως η αρχή της νεοελληνικής λογοτεχνίας πρέπει να τοποθετηθεί στο έπος του Διγενή Ακρίτα, γραμμένο πιθανότατα στο πρώτο μισό του 11ου αιώνα, που είναι ο πρώτο λογοτεχνικό (γραφτό) κείμενο, όπου χρησιμοποιείται η Νέα ελληνική γλώσσα.

Η περίοδος από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους (1204) ως την τελική πτώση της από τους Οθωμανούς το 1453 έχει να παρουσιάζει μια αξιόλογη σειρά λογοτεχνικών έργων, με σημαντικότερο το "Χρονικό του Μορέως", ένα μεγάλο στιχούργημα ιδιαίτερου γλωσσικού ενδιαφέροντος. Με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και την πτώση του βυζαντινού κράτους, σταματά ουσιαστικά και η βυζαντινή ιστορία, επομένως και ο βυζαντινός πολιτισμός.

Στους τελευταίους αιώνες του Βυζαντίου παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία με έκδηλο «νεοελληνικό» χαρακτήρα. Όταν έπεσε η Πόλη, ο λαός θρήνησε την πτώση της με ένα τραγούδι όπου είναι κιόλας διαμορφωμένοι οι εκφραστικοί τρόποι και η τεχνική, που τους συναντάμε ύστερα αυτούσιους στο κλέφτικο τραγούδι του 18ου αιώνα. Τα ίδια τα χαρακτηριστικά τα συναντάμε όμως και σε τραγούδια προγενέστερα, της βυζαντινής ασφαλώς εποχής, όπως π.χ. τα ακριτικά ή άλλα. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στην έντεχνη λογοτεχνία – τα «Ερωτοπαίγνια» π.χ., γραμμένα την εποχή της Αλώσεως, έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τα ποιητικά δείγματα τα πριν από την Άλωση, και οδηγούν φυσιολογικά στην ποίηση του δεύτερου μισού του 15ου αιώνα. Πρέπει να παραδεχτούμε πως το νεοελληνικό στοιχείο φανερώνεται κάτω από το λόγιο βυζαντινό επίστρωμα, από τα βυζαντινά ακόμη χρόνια, και η «δημόδης γραμματεία» της τελευταίας βυζαντινής εποχής αποτελεί την αρχή της καθαυτό Νέας ελληνικής λογοτεχνίας.

Μια λυρικότερη στροφή της νεοελληνικής λογοτεχνίας παρατηρούμε στα ιπποτικά ερωτικά μυθιστορήματα του 14ου αιώνα, τα οποία επηρεάζονται από τα ανάλογα δυτικά έργα.

Την περίοδο του 16ο -17ο αιώνα η ελληνική λογοτεχνία αναπτύσσεται σε περιοχές που απέφυγαν την τουρκική κατάκτηση και δημιουργεί έργα που κοσμούν την ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Το διάστημα μεταξύ 15ο-17ο αιώνα αναπτύσσεται στην Ρόδο το Ερωτικό Τραγούδι, στα Δωδεκάνησα το Ερωτικό Λυρικό Ποίημα ενώ στην Κρήτη εμφανίζεται το ειδυλλιακό ποίημα "Βοσκοπούλα" (1627), η τραγωδία "Ερωφίλη" και η κωμωδία "Κουτσουρμπός" του Γ. Χορτάτζη. Στον Β. Κορνάρο αποδίδεται το αποκορύφωμα της Κρητικής

λογοτεχνίας "Ερωτόκριτος" (που χρονολογείται γύρω στα 1600 εκδίδεται ωστόσο το 1713) αλλά και το θρησκευτικό δράμα "Θυσία στον Αβραάμ".

Τον 18ο αιώνα η διανόηση αναπτύσσεται στην Κωνσταντινούπολη, στους κόλπους των Φαναριωτών που είναι άμεσα επηρεασμένοι από τα ρεύματα της γαλλικής παιδείας, όπως ο ρομαντισμός. Ο νεοελληνικός διαφωτισμός έχει να παρουσιάσει κορυφαίες λογοτεχνικές μορφές. Στο έργο του Β. Ρήγα (1757-1798) αντικατοπτρίζονται τα εθνικά θέματα που απασχολούσαν τότε τους Έλληνες. Με τα εθνικά προβλήματα φαίνεται να ασχολήθηκαν επίσης ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824-1879), ο Ανδρέας Κάλβος (1792-1869) κ.α. Ο 18ος αιώνας, αιώνας αντιποιητικός, χαρακτηρίζεται περισσότερο από την έντονη πνευματική δραστηριότητα και την ανάπτυξη της παιδείας, κυρίως με την επίδραση του ευρωπαϊκού διαφωτισμού. Κέντρο τώρα είναι οι παραδουνάβιες ηγεμονίες υπό τους Έλληνες ηγεμόνες.

Από τις τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα, με την ανάπτυξη της παιδείας και την τάση του έθνους προς την ενότητα και την απελευθέρωση από τον τούρκικο ζυγό, αρχίζει η νεότερη εποχή. Η ιστορική συγκυρία που επηρέασε το επόμενο στάδιο της νεοελληνικής λογοτεχνίας συνδέεται με την Επανάσταση του 1821-1829. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποσπάσματα των οπλαρχηγών της Επανάστασης Θ. Κολοκοτρώνη και Γ. Μακρυγιάννη, που με ανεπιτήδευτο και πηγαίο τρόπο γραφής εκφράζουν το πάθος της Επανάστασης.

Θεμελιωτής της Νεοελληνικής λογοτεχνίας θεωρείται ο επικεφαλής της Επτανησιακής Σχολής (που παρέμεινε πιστή στις λαϊκές γλωσσικές παραδόσεις) Διονύσιος Σολωμός (1798-1857), ο οποίος έγραψε και το ποίημα "Ύμνος στην Ελευθερία", εθνικός ύμνος της Ελλάδας. Η Επτανησιακή Σχολή καλλιεργεί την δημοτική γλώσσα και συνεχίζει το κομμένο νήμα της παράδοσης της κρητικής λογοτεχνίας και σε απώτερη ανάλυση, της δημώδους βυζαντινής.

Η περίφημη "γενιά του 1880" διαδέχεται κατά κάποιο τρόπο την Επτανησιακή Σχολή, δίνοντας στη νεοελληνική λογοτεχνία ένα γιγάντιο πνευματικό ανάστημα. Η ποίηση του Κωστή Παλαμά, του βασικότερου εκπροσώπου και θεμελιωτή της, αντανακλά την ανάγκη αναζήτησης ενός νέου ποιητικού ορίζοντα ξεφεύγοντας από το εξεζητημένο ύφος και στρεφόμενη στην αμεσότητα των απλών καθημερινών θεμάτων. Η γενιά αυτή υπήρξε ιδιαίτερα ρηξικέλευθη στο επίπεδο της μορφολογίας και της γλώσσας. Είναι τα χρόνια μίας γενικότερης εξόρμησης, που πολλές φορές θα αναστέλλεται, είτε από κινήματα αντιδραστικά είτε από τις πολιτικές εξελίξεις.

Ο Ν. Πολίτης (1852-1921) θεωρείται ο βασικότερος μελετητής της Ελληνικής λαογραφίας ενώ η λαϊκή ποίηση βρίσκει τους εκπροσώπους της στα πρόσωπα των Λ. Μαβίλη, Γ. Δροσίνη, Ι. Πολέμη κ.α.

Ο Ψυχάρης τίθεται επικεφαλής της κίνησης για την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας.

Πεζογράφοι στην τέχνη των οποίων διακρίνουμε ρεαλιστικά και ηθογραφικά στοιχεία είναι ο Α. Παπαδιαμάντης (1851-1911), ο Γρ. Ξενόπουλος (1867-1951), ο Α. Καρκαβίτσας (1865-1922).

Επίδραση στην ελληνική λογοτεχνία από την σοσιαλιστική ιδεολογία της Οκτωβριανής Επανάστασης διακρίνεται στα έργα των Κ. Βάρναλη (1884-1974) (τιμήθηκε με διεθνές βραβείο Λένιν), στα ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου (τιμήθηκε με διεθνές βραβείο Λένιν), στα έργα του παιδαγωγού Δ. Γληνού, στο έργο του Ν. Βρεττάκου.

Η ανάπτυξη της αστικής τάξης, τα καθημερινά προβλήματα και οι δοκιμασίες των απλών ανθρώπων της εν λόγω κοινωνίας αντικατοπτρίζονται στα έργα των Γαλάτειας Καζαντζάκη (1888-1963), Ε. Αλεξίου, Θ. Κορνάρου (1909-1970), του Μ. Λουντέμη(1912-1978), του Καρυωτάκη (1896-1928), Κ. Καβάφη (1863-1933).

Ο Άγγελος Σικελιανός (1884-1951) προβάλλει στο έργο του την ομορφιά της Ελληνικής γης και του Ελληνικού λαού που έχει κληρονομήσει μια τεράστια αρχαία παράδοση.

Οι λογοτέχνες της «γενιάς του 1930» (ανάμεσά τους είναι και ο Σεφέρης) εισάγουν μια καινούργια περίοδο, που, ενισχυμένη από την νεότερη, μεταπολεμική γενιά, συνεχίζεται ως τις μέρες μας. Ο Νομπελίστας Σεφέρης (1900-1971) επικεντρώνει το έργο του στην τραγική ιστορία του Ελληνικού Έθνους που κατατρύχει τον σύγχρονο Έλληνα.

Ο Ρίτσος ενστερνιζόμενος τις απόψεις του Σολωμού, του Παλαμά, του Σικελιανού, του Βάρναλη, δίνει στην μεταπολεμική ποίηση την πνοή της αισιοδοξίας.

Ο Νομπελίστας Ελύτης αναζητά την ανακάλυψη των συνεκτικών δεσμών μέσα στην Ελληνική γλώσσα που θα τον οδηγήσουν στο φως.

Στο έργο του Ν. Καζαντζάκη (1883-1957) προκρίνεται η έντονη πολεμική στις σαθρές αξίες της αστικής κοινωνίας και στην υποκρισία των κληρικών, αλλά και μια βαθιά πίστη στον άνθρωπο.

Υπό την δαμόκλειο σπάθη της περιόδου της δικτατορίας (1967-1974) πολλοί λογοτέχνες φιμώθηκαν είτε με την εκδίωξή τους είτε με τον εκπατρισμό τους. Η νεοελληνική λογοτεχνία ωστόσο όχι μόνο δεν παρήκμασε αλλά ανδρειώθηκε όπως κάθε μορφή τέχνης άλλωστε σε περιόδους που θίγονται οι πρωταρχικές ιδεολογικές αξίες.

Στις πρώτες γραμμές βρέθηκαν οι λογοτέχνες Γ. Ρίτσος, Οδ. Ελύτης, Μ. Αυγέρης, Β. Βασιλικός κ.α.

Τα χρόνια της μεταπολίτευσης πολλοί Έλληνες λογοτέχνες επέστρεψαν στην Ελλάδα και τα σύγχρονα προβλήματα του νεοέλληνα κατέχουν κυρίαρχη θέση στο έργο των Μ. Αναγνωστάκη, Τ. Σινόπουλου, Χ. Κουλούρη κ.α.

Η νέα ποιητική γενιά συγκροτείται γύρω από τα πρόσωπα των Λ. Πούλιου, Γ. Κοντού, Η. Βαγενά κ.α.

Πитання для самоконтролю

1. Ποια είναι τα βασικά ιστορικά στάδια της ανάπτυξης της ΝΕ λογοτεχνίας.
2. Ποιος ήταν ο θεμελιωτής της Επτανησιακής σχολής;
3. Γιατί στα Επτάνησα υπήρχε δυνατότητα της ανάπτυξης της λογοτεχνικής παράδοσης της Ελλάδας;
4. Μερικές πληροφορίες για τον Διονύσιο Σολωμό, το έργο του και την Επτανησιακή Σχολή (ατομική έρευνα).

Ο «Μοντερνισμός» είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται σήμερα πολύ συχνά σε συζητήσεις αναφερόμενες στη λογοτεχνία του 20^{ου} αι. – καθώς και σε όλες τις μορφές τέχνης του αιώνα αυτού. Το πρώτο έτος της κατακρήσεως του «μοντερνισμού» ως όρου πρέπει να δεχτούμε το 1971, δεδομένου ότι προηγουμένως και ο I.A. Richards (1924) και οι Laura Riding, Robert Graves (1927) τον ανέφεραν ως τρέχουσα λέξη χωρίς να του αποδώσουν σημασία προσδιορισμού σχολής.

Στο ελληνικό έδαφος χρησιμοποιήθηκαν οι όροι: *πρωτοπορία*, ως απόδοση του *avant-garde*, και αργότερα οι: «*νέα τέχνη*», «*νεότερη*», και «*μοντέρνα*». Πολύ αργότερα, το 1979, στον τόμο *Νεοτερικοί ποιητές του Μεσοπολέμου*, προτάθηκε το «*νεοτερική*», ως ελληνική απόδοση του «μοντέρνα», λέξη η οποία στον Θουκυδίδη σήμαινε όχι μόνο το «νεότροπο», το «μοντέρνο», αλλά και το επαναστατικό, και συνεπώς καλύπτει το πνεύμα των καλλιτεχνικών κινήσεων του 20^{ου} αι., που όλα τους είχαν και ανατρεπτικό χαρακτήρα. Ο «*μοντερνισμός*», ως όρος με συγκεκριμένα πλαίσια, υιοθετήθηκε τελευταία, χρησιμοποιημένος από νεότερους μελετητές που σπούδασαν σε κέντρα του εξωτερικού.

Ακμή του «μοντερνισμού» στην Ευρώπη – 1910 – 1930.

Πρέπει να σημειωθεί ότι έως το συμβολισμό μιλούμε για σχολές. Από τότε όμως και έπειτα, σχεδόν όλες οι «σχολές» που ακολούθησαν αυτοονομάστηκαν κινήματα, εφόσον μέσα στις προθέσεις τους ήταν «ν'αλλάξουν τη ζωή» και να «μεταμορφώσουν τον κόσμο».

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γύρω στα 1900 οι νέοι λογοτέχνες ανέλαβαν υπεύθυνες θέσεις στην πνευματική ζωή του τόπου. Η δημοτική γλώσσα είχε επικρατήσει στην ποίηση και άρχισε να κατακτά και την πεζογραφία. Την περίοδο αυτή υπάρχει μια αλλαγή και το πνεύμα των λογίων ήταν ανοιχτό προς την πρόοδο και την ανανέωση. Ο πόλεμος και η ήττα του 1897 στάθηκαν ως ένα καθοριστικό σημείο που άφησε βαθιά σημάδια στην πνευματική ζωή, αλλά και στην πολιτικήζωή του τόπου. Οι παλιές ιδέες, η χρησιμοποίηση της καθαρής, ήταν υπεύθυνες για την εθνική παρακμή, που διατηρήθηκε ελάχιστα και αυτό, γιατί οι νέοι έχοντας ένα αίσθημα ευθύνης και με σοβαρότητα αντιμετώπισαν το πρόβλημα της γλώσσας.

Στον πολιτικό τομέα, μετά το θάνατο του Τρικούπη, την ηγεσία της χώρας την έχουν παλιά κόμματα, που δημιουργούν συνέχεια και μεγαλύτερη αντίδραση. Την περίοδο αυτή εκδηλώνεται το εθνικό φρόνημα των Ελλήνων και έχουμε μαχητικές διεκδικήσεις στη Μακεδονία και την Κρήτη. Στη Μακεδονία οργανώνονται κρυφές αποστολές με σκοπό την εξόντωση και τη δράση αντάρτικων ομάδων της Βουλγαρίας. Εθνικό σύμβολο της νέας εθνικής εξόρμησης γίνεται ο Παύλος Μελάς με το θάνατό του σε χωριό κοντά στην Καστοριά. Στην Κρήτη αναδεικνύεται η πολιτική φυσιογνωμία του Ελευθέριου Βενιζέλου, που με την ιδιοφυΐα δημιουργεί επαναστατικούς αγώνες στο νησί, οδηγεί τους Έλληνες με τη νέα πολιτική του στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13 και για τα επόμενα

είκοσι χρόνια θα είναι η πολιτική φυσιογνωμία του τόπου και συγχρόνως ο μεγαλύτερος πολιτικός ηγέτης.

Με τους Βαλκανικούς πολέμους προσαρτίστηκαν στην Ελλάδα η Μακεδονία, η Ήπειρος, τα νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη, που άλλαξαν ριζικά το χαρακτήρα του μικρού μέχρι τότε κρατιδίου της Ελλάδας. Στα επόμενα δέκα χρόνια έχουμε το διχασμό των Ελλήνων, τη δημιουργία δυο κυβερνήσεων στην Ελλάδα (Θεσσαλονίκη – Αθήνα 1916), την εκλογική ήττα του Βενιζέλου (1920), τη Μικρασιατική καταστροφή (1922), την ανταλλαγή των πληθυσμών (1.500.000 Έλληνες ξεριζώθηκαν από τη Μικρά Ασία), μια νέα κοινωνική και πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, με πολλά και ποικίλα προβλήματα.

Έχουμε αγώνες για την καθιέρωση της καθαρεύουσας, υποκινούμενους από συντηρητικούς καθηγητικούς κύκλους, την αναθεώρηση του συντάγματος (1911), όπου καθιερώνει την καθαρεύουσα ως επίσημη γλώσσα του Κράτους, αλλά ως αντίδραση όλων αυτών το 1903 δημιουργείται το περιοδικό «Νουμάς», που ήταν το βήμα της δημοτικιστικής κίνησης.

Μια νέα μετεκπαιδευτική αναγέννηση και προοδευτική ύφεση δημιουργείται και αγκαλιάζει τον τομέα της παιδείας, ώστε το δημοτικό σχολείο να αποβάλλει την καθαρεύουσα, που ήταν βλαβερή. Ανθρωποι που αγωνίστηκαν για το σκοπό αυτό ήταν οι: Γληνός, Δελμούζος, Τριανταφυλλίδης. Στον ίδιο δρόμο βρίσκεται και το έργο της Πηνελόπης Δέλτα.

Λογοτεχνικά ρεύματα

Υπερρεαλισμός

Ο **Υπερρεαλισμός** (ή **σουρρεαλισμός**) είναι καλλιτεχνικό κίνημα που αναπτύχθηκε κυρίως στη Γαλλία στις αρχές του 20ου αιώνα και ειδικότερα στην περίοδο μεταξύ του πρώτου και δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Πολλοί από τους πρώιμους υπερρεαλιστές προήλθαν από το προγενέστερο κίνημα του Ντανταϊσμού. Ο υπερρεαλισμός, στη φύση του επαναστατικό κίνημα, επιδίωξε πολλές ριζοσπαστικές αλλαγές στο χώρο της τέχνης αλλά και της σκέψης γενικότερα. Θεωρείτε πως άσκησε (και ασκεί ακόμη) επίδραση σε μεταγενέστερα καλλιτεχνικά ρεύματα.

Ο όρος "υπερρεαλισμός" (ή "σουρρεαλισμός", όπως προτιμούν μερικοί) εμφανίζεται για πρώτη φορά στα 1917 και ανήκει στον περίφημο Γάλλο ποιητή Γκιγιώμ Απολιναίρ. Με τον όρο αυτό χαρακτηρίζει το παράδοξο θεατρικό έργο του «*Οι Μαστοί του Τειρεσία*» ως "υπερρεαλιστικό δράμα". Σύμφωνα με τον Απολιναίρ ο όρος αυτός δηλώνει τον αναλογικό τρόπο με τον οποίο μπορεί να αποδοθεί η πραγματικότητα. Όταν λόγου χάρη ο άνθρωπος θέλησε να μιμηθεί το βάδισμα δεν εφεύρε τα μηχανικά πόδια αλλά τον τροχό. Με τον ίδιο τρόπο συμπεριφέρεται και ο ποιητής: όταν θέλει να μεταδώσει κάποιες ιδέες, πρέπει να το κάνει όχι αντιγράφοντας τον κόσμο και τις καταστάσεις του στατικά και νατουραλιστικά, αλλά δυναμικά, με τρόπο αναλογικό και δημιουργική φαντασία. Φυσικά ο Απολλιναίρ δεν χρησιμοποίησε τότε τον όρο έχοντας στο μυαλό του μια ολόκληρη καλλιτεχνική σχολή ή θεωρία και πραγματικά ο σουρρεαλισμός θα είχε παραμείνει ένας πολύ ειδικός και ακαδημαϊκός όρος (όπως π.χ ο Γκονγκορισμός ή ο Ευφυϊσμός) αν ο Αντρέ Μπρετόν δεν είχε ενσωματώσει μετέπειτα στον υπερρεαλισμό όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που θεμελίωσαν το υπερρεαλιστικό κίνημα (οι θεωρίες του Φρόιντ για τα όνειρα, το ασυνείδητο, ο αυτοματισμός κ.ο.κ).

Στο ίδιο το Σουρρεαλιστικό Μανιφέστο που δημοσιεύτηκε το 1924, ο Μπρετόν δίνει στη λέξη τον ακόλουθο ορισμό:

ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ, ουσ. αρ. Καθαρός ψυχικός αυτοματισμός που χρησιμοποιείται για να εκφραστεί προφορικά ή γραπτά ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, η πραγματική λειτουργία της σκέψης. Υπαγόρευση της σκέψης έξω από κάθε έλεγχο της λογικής και πέρα από κάθε αισθητική ή ηθική μέριμνα.

Συχνά ο όρος υπερρεαλισμός χρησιμοποιείται με διαφορετικούς τρόπους για να υποδηλώσει κάτι φανταστικό, αλλόκοτο, περίεργο ή τρελό. Η απλοϊκή αυτή προσέγγιση χωρίς να είναι εντελώς λανθασμένη, είναι σαφώς ανεπαρκής.

Η γέννηση του υπερρεαλισμού

Ο υπερρεαλισμός γεννήθηκε στο Παρίσι και αναπτύχθηκε κατά βάση από νεαρούς ποιητές της εποχής, κυρίως την ομάδα που διηύθυνε το λογοτεχνικό περιοδικό «*Litterature*» στο διάστημα 1919-1924, καθώς από αυτή ξεκίνησε η τάση που αργότερα οδήγησε στη δημοσίευση του Μανιφέστου και τη δημιουργία ενός κινήματος.

Το περιοδικό «*Litterature*» ήταν αρχικά υπό την διεύθυνση των Λουί Αραγκόν, Αντρέ Μπρετόν και Φιλίπ Σουπώ, ηλικίας μεταξύ 23 και 25 ετών και περιελάμβανε τόσο πρωτοποριακούς καλλιτέχνες όσο και παραδοσιακούς. Ωστόσο σε σύντομο χρονικό διάστημα, παράλληλα και με τον ερχομό στο Παρίσι του Τριστάν Τζαρά (από τους πρωτεργάτες του κινήματος του ντανταϊσμού στη Ζυρίχη), θα ακολουθήσει έναν δρόμο περισσότερο επαναστατικό, κόντρα σε όλα τα ρεύματα της τέχνης που προηγήθηκαν και κυρίως κόντρα στο κατεστημένο της εποχής και την αδρανή αστική τάξη.

Ο υπερρεαλισμός γεννήθηκε μέσα από τις στάχτες του ντανταϊσμού, ωστόσο οι υπερρεαλιστές, σε αντίθεση με τους ντανταϊστές, δεν είναι απλά μηδενιστές αλλά αναζητούν ένα κοινωνικό όραμα και μια έκφραση απαλλαγμένη από κάθε είδους λογικά τεχνάσματα. Θα λέγαμε ότι η δυσπιστία απέναντι στον ορθολογισμό και τις τυπικές συμβάσεις (πράγματα ιερά για την εποχή αλλά και για τους πλέον πρωτοπόρους τότε καλλιτέχνες) αποτελεί τη βάση του υπερρεαλιστικού κινήματος, ταυτόχρονα με την εξερεύνηση του χώρου του ασυνειδήτου και του ονείρου. Με αυτό τον τρόπο γεννήθηκε και η μέθοδος της αυτόματης γραφής, η οποία έδωσε το πρώτο γνήσια υπερρεαλιστικό έργο, τα Μαγνητικά Πεδία των Αντρέ Μπρετόν και Φιλίπ Σουπώ (1920).

Τον Μάρτιο του 1922, ο Αντρέ Μπρετόν μέσω της νέας σειράς της «*Litterature*» (που αποτελεί πλέον όχημα του υπερρεαλισμού), έρχεται σε οριστική ρήξη με την πρωτοπορία της εποχής καθώς και με τον ντανταϊσμό (τον οποίο αποκηρύσσει δημόσια). Είναι μια περίοδος που η ομάδα των υπερρεαλιστών εμπλουτίζεται με καλλιτέχνες όπως ο φωτογράφος Μαν Ραίη από τη Νέα Υόρκη, ο ζωγράφος Φράνσις Πικαμπιά (που επιμελείται όλα τα εξώφυλλα της «*Litterature*»), ο ποιητής Πωλ Ελύάρ, ο Μαρσέλ Ντυσάν, ο Μάξ Ερνστ από την Κολωνία και άλλοι, που θα αποτελέσουν τον πρώτο πολύ ισχυρό πυρήνα του υπερρεαλισμού.

Η «*Litterature*» αποτυπώνει τα ιδεώδη του υπερρεαλισμού, δημοσιεύοντας διαφόρων ειδών κείμενα (κυρίως ποιήματα) που αποτελούν ως επί το πλείστον προϊόντα αυτόματης γραφής. Η ομάδα των υπερρεαλιστών αρχίζει παράλληλα να κάνει τακτικές συγκεντρώσεις σε σπίτια των μελών αλλά και ομαδικές εκδηλώσεις.

Μόνιμη κεντρική φυσιογνωμία του κινήματος αποτελεί ο Αντρέ Μπρετόν, ο οποίος αποτελεί τον μεγαλύτερο θεωρητικό του υπερρεαλισμού και δημοσιεύει πλήθος έργων αναλύοντας τις τεχνικές του. Επιπλέον όμως, είναι και ο ηγέτης του

λεγόμενου ορθόδοξου υπερρεαλισμού, συγκεντρώνοντας πολλές εξουσίες, ενώ δεν διστάζει να εκδιώξει από το κίνημα άλλους συγγραφείς και καλλιτέχνες που σύμφωνα με τον ίδιο απέχουν των υπερρεαλιστικών ιδανικών.

Υπερρεαλιστές καλλιτέχνες

Καλλιτέχνες που δραστηριοποιήθηκαν στις τάξεις του υπερρεαλιστικού κινήματος στις αρχές του.

Λουί Αραγκόν
Αντονέν Αρτώ
Ζώρζ Μπατάιγ
Αντρέ Μπρετόν
Τζόρτζιο ντε Κίρικο
Ρενέ Κρεβέλ
Σαλβαντόρ Νταλί
Πώλ Ελύαρ
Μαξ Ερνστ
Βαλεντίν Ουγκό
Αλμπέρτο Τζιακομέτι
Ρενέ Μαγκρίτ
Χουάν Μιρό
Μερέ Όπενχαιμ
Μαν Ραίη
Υβ Τανγκύ
Ανδρέας Εμπειρίκος

Питання для самоконтролю

1. Τι σημαίνει Υπερρεαλισμός ως λογοτεχνικό ρεύμα;
2. Πότε και που πρωτοεμφανίζεται ο Υπερρεαλισμός στην λογοτεχνία και γιατί;
3. Αναφέρετε τους γνωστούς λογοτέχνες του Υπερρεαλισμού;

Η γενιά του 30. Ποίηση

Το 1931 κυκλοφορεί στην Αθήνα μια ποιητική συλλογή με τίτλο «Γεώργιος Σεφέρης, Στροφή», με ένα όνομα άγνωστο στα λογοτεχνικά περιοδικά της εποχής εκείνης. Ένας τίτλος διφορούμενος. Μπορεί να είναι ένας όρος στιχουργικής ή μπορούσε να σημαίνει την πραγματική και βαθύτερη λογοτεχνική αλλαγή. Τώρα γνωρίζουμε πως έχει τη δεύτερη σημασία. Αυτή η συλλογή έφερε μια αναπάντεχη αλλαγή. Οι νέοι λόγιοι της γενιάς του 1930 απαλλάσσονται από τα στολίδια της περασμένης ποίησης και σε σχέση με άλλα νέα ρεύματα και με τις εξελίξεις του λυρικού λόγου στην Ευρώπη, δημιουργούν μια νέα έκφραση, μια νέα ποίηση. Ο Σεφέρης, με τη Στροφή, γίνεται ο εισηγητής της νέας ποίησης στην Ελλάδα.

Πεζογραφία

Την εποχή αυτή εκτός από την ποίηση, οι λογοτέχνες ανανεώνουν δημιουργικά και την πεζογραφία. Οι νέοι πεζογράφοι ξεφεύγουν από τη μίζερη ζωή της φτωχογειτονιάς, δημιουργία της ηθογραφίας και αναζητούν ευρύτερους ορίζοντες, ανιχνεύουν σύνθετες ψυχολογικές καταστάσεις, αντιμετωπίζουν σοβαρότερα προβλήματα, κοινωνικά και ανθρώπινα, ξεπερνώντας τα όρια της Ελλάδας και πορεύονται με τη σύγχρονη ευρωπαϊκή πεζογραφία. Ξεπερνούν τα όρια του διηγήματος και της νουβέλας και καλλιεργούν το σύγχρονο μέσο, το μυθιστόρημα. Ανανεώνουν τη γλώσσα χρησιμοποιώντας τη δημοτική, όπως και το ύφος και πλουτίζουν την έκφραση με σύγχρονη γλωσσική αίσθηση. Σημαντικό γεγονός επίδρασης στους λογοτέχνες της εποχής αυτής είναι η Μικρασιατική καταστροφή και η ανταλλαγή των πηθυσμών. Οι ιδέες και τα όνειρα που έτρεφαν οι Έλληνες για αποκατάσταση του ελληνισμού στα όρια του Βυζαντινού κράτους καταρρέουν με τη Μικρασιαστική καταστροφή και αυτά αντικαταστάθηκαν με έναν ώριμο ρομαντισμό. Αντιπρόσωποι της γενιάς αυτής στην πεζογραφία είναι οι: Κόντογλου, Καστανάκης, Μυριβήλης, Βενέζης, Κοσμάς Πολίτης, Θεοτοκάς, Καραγάτσης, Τερζάκης, Πρεβελάκης.

Έλληνες Νομπελίστες: Γιώργος Σεφέρης και Οδυσσέας Ελύτης

Βραβεία Νόμπελ

Τα Βραβεία Νόμπελ είναι τα πρώτα ετήσια διεθνή βραβεία που δίνονται από το 1901 για επιτεύγματα στην Ιατρική, στην Χημεία, στην Φυσική, στην Λογοτεχνία και για την Ειρήνη. Το 1968 η Σουηδική Τράπεζα καθιέρωσε την απονομή βραβείου στις Οικονομικές επιστήμες στη μνήμη του ιδρυτή τους, τον Σουηδό επιστήμονα Άλφρεντ Νόμπελ. Κάθε βραβείο απαρτίζεται από ένα μετάλλιο, ένα σημαντικό χρηματικό ποσό και ένα δίπλωμα.

Κατάλογος των Βραβείων Νόμπελ

- Βραβεία Νόμπελ στη Χημεία (δίνονται από τη Σουηδική Βασιλική Ακαδημία των Επιστημών)
- Βραβεία Νόμπελ Φυσικής (δίνονται από τη Σουηδική Βασιλική Ακαδημία των Επιστημών)
- Βραβεία Νόμπελ Ιατρικής (δίνονται από το Ινστιτούτο Καρολίνσκα)
- Βραβεία Νόμπελ Λογοτεχνίας (δίνονται από τη Σουηδική Ακαδημία)
- Βραβεία Νόμπελ Ειρήνης (δίνονται από τη Νορβηγική Στόρτινγκ)
- Βραβεία Νόμπελ Οικονομικών Επιστημών (δίνονται από την Τράπεζα της Σουηδίας)

Γιώργος Σεφέρης (1900-1971). Το πραγματικό του όνομα ήταν Γιώργος Σεφεριάδης και γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1900. Σπούδασε νομικά και διορίστηκε στο διπλωματικό σώμα. Σε όλη του τη ζωή σχεδόν ταξίδευε. Στην αρχή ως ακόλουθος κι αργότερα ως πρεσβευτής, υπηρέτησε σε πολλές ελληνικές πρεσβείες του εξωτερικού. Αυτό, βέβαια, υπήρξε πηγή έμπνευσης αρκετών έργων του.

Αν και η παιδεία του ήταν περισσότερο ευρωπαϊκή παρά ελληνική, όχι μόνο δεν απαρνήθηκε την ελληνική λογοτεχνία, αλλά την καλλιέργησε σε βάθος με σκοπό να την ανανεώσει. Στην ποίησή του επηρεάστηκε από τον Έλιοτ/T.S Elliot, τον Κλωντέλ, το Βαλερύ κι από τον Πάουντ/Ezra Pound. Αυτό όμως που άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στο μεγάλο μας ποιητή είναι η εθνική καταστροφή του 1922 κι ο ξεριζωμός του μικρασιατικού ελληνισμού.

Το 1963 η φήμη του Σεφέρη ξεφεύγει από τα όρια της πατρίδας μας κι απλώνεται σε όλον τον κόσμο με τη βράβευσή του με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Είναι ο πρώτος Έλληνας που τιμήθηκε με το μεγαλύτερο πνευματικό βραβείο του κόσμου.

Όταν το 1967 η δικτατορία στην Ελλάδα κατέλυσε το σύνταγμα κι ανέστειλε τις ατομικές ελευθερίες, ο Σεφέρης εκδηλώθηκε έντονα εναντίον της, τόσο γραφτά, όσο και με δηλώσεις του. Δυστυχώς όμως, τέσσερα χρόνια αργότερα το 1971, έκλεισε για πάντα τα μάτια του, αφήνοντας ένα δυσαναπλήρωτο κενό στη νεοελληνική λογοτεχνία. Μετά το θάνατό του εκδόθηκε το προσωπικό του ημερολόγιο με τίτλο «Μέρες...» καθώς και το «Πολιτικό» του ημερολόγιο.

Ο Σεφέρης δεν είναι εύκολος ποιητής αλλά δεν είναι σκοτεινός. Η γλώσσα που μιλά είναι δύσκολη, στη γλώσσα όμως αυτή η φωνή του είναι καθαρή και απερίφραστη. Έχεις την εντύπωση πως πέτυχε την καιρία έκφραση, που δεν μπορεί να ειπωθεί αλλιώς. Αυτό είναι το πιο αξιαγάπητο στην ποίησή του, η απλότητα που φτάνει στη θερμότητα μιας εξομολόγησης. Η ποίηση του Σεφέρη δεν είναι βέβαια χαρούμενη. Είναι απαισιόδοξη και μελαγχολική. Έχει τη θλίψη του ανθρώπου που συλλογίζεται πολύ πάνω στα ανθρώπινα, κι ακόμα του Έλληνα με το κατακάθι της πίκρας από τη σκλαβιά και τις εθνικές περιπέτειες. Ωστόσο η διάθεση αυτή δεν οδηγεί στην άρνηση ή στην καταστροφή. Από την άλλη πλευρά του σκοταδιού είναι το φως, μαύρο και αγγελικό, " από το μέρος του ήλιου" στο κάστρο της Ασίνης θα ανεβεί στο τέλος "ασπιδοφόρος ο ήλιος πολεμώντας". Κάτω από την άρνηση υπάρχει μια πίστη που προστατεύει από την απελπισία, και μια στιβαρή αίσθηση των πραγμάτων που προφυλάσσει από τη διάλυση και το μηδενισμό.

Η προσφορά του Σεφέρη στη λογοτεχνία μας είναι πολύ σημαντική. Άνοιξε νέους ορίζοντες στην ελληνική ποίηση και καταξιώθηκε σαν ένας ολοκληρωμένος ποιητής.

Ο Οδυσσέας Ελύτης, (φιλολογικό ψευδώνυμο του Οδυσσέα Αλεπουδέλη) είναι από τους σημαντικότερους ποιητές της νεώτερης ελληνικής ποίησης. Γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης, στις 2 Νοεμβρίου το 1911, μα η καταγωγή του είναι από τη Λέσβο. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών, και φιλολογία στη Σορβόννη του Παρισιού. Στα γράμματα παρουσιάστηκε το 1935 και ασχολήθηκε κυρίως με την ποίηση. Έγραψε όμως και άρθρα, δοκίμια και μελέτες, για γενικά φιλολογικά και καλλιτεχνικά θέματα. Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωριστή θέση έχει το δοκίμιο του για την προσωπικότητα του λαϊκού ζωγράφου της Λέσβου, Θεόφιλου.

Από το 1946 ως το 1948 συνεργάστηκε ως τεχνοκρίτης στην εφημερίδα «Καθημερινή» και από το 1948 ως το 1952 έζησε στο Παρίσι. Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στη χώρα μας (1974) τοποθετήθηκε για μικρό διάστημα πρόεδρος του Δ.Σ. της Ε.Ρ.Τ. Έλαβε μέρος, ως εκπρόσωπος της Ελλάδας σε πολλά συνέδρια του εξωτερικού, σχετικά με θέματα τέχνης και πολιτισμού. Τιμήθηκε το 1961 με το πρώτο Κρατικό Βραβείο Ποίησης για το ποιητικό του έργο «Άξιον Εστί». Από τη φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ανακηρύχτηκε το 1975 επίτιμος διδάκτορας της Σχολής, σε ένδειξη τιμής για το ποιητικό του έργο και την πνευματική του προσφορά.

Ο Οδυσσέας Ελύτης πρωτοπαρουσιάστηκε στην ποίηση με την ποιητική συλλογή «Προσανατολισμοί» το 1936, επανέκδοση το 1940. Στο πρώτο του ξεκίνημα ο ποιητής παρουσιάζεται υπερρεαλιστής, με όλο το φρεσκάρισμα στο στίχο, τις νέες προοπτικές στην ποιητική σύλληψη, και τις νέες αποχρώσεις στη σημασία των λέξεων. Ωστόσο, κατόρθωσε γρήγορα ν' απαλλαγεί από τα ελαττώματα και τις αδυναμίες της νέας αυτής σχολής και να μας δώσει στα κατοπινά του ποιητικά έργα μια γνήσια ανεπιτήδευτη ποίηση, βαθύτατα λυρική, βασισμένη στα ζωντανά στοιχεία της ελληνικής παράδοσης όλων των εποχών, τονίζοντας περισσότερο τα στοιχεία της φυσιοκρατικής και ανθρωποκεντρικής παράδοσης.

Η νησιώτικη καταγωγή του ποιητή και οι βαθύτατοι ψυχικοί δεσμοί του μ' ένα χώρο γεμάτο μυστήριο και ομορφιά, θα γίνει το πλαίσιο των θεοτήτων πού θα ζωντανέψει ο ίδιος στα ποιήματα του: τη θάλασσα, τον ουρανό, τον ήλιο, τον έρωτα, τα βουνά, τα λουλούδια και τους ανέμους. Ιδιαίτερα, ο ουρανός, ή θάλασσα, ο ήλιος και ο έρωτας είναι τα κεντρικά στοιχεία πού θαυμάζονται και εξυμνούνται σε όλα τα ποιήματα του.

Ο Ελύτης δεν ήταν μόνο ένας παθιασμένος φυσιολάτρης, ήταν κι ένας πατριώτης ποιητής με τη βαθύτερη έννοια του όρου, πού υπηρετεί σταθερά τα εθνικά ιδανικά. Έφεδρος ανθυπολοχαγός στον πόλεμο του 1940-41, μας έδωσε το «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας», πού θα είναι πάντα ένα πατριωτικό σάλπισμα για την Ελευθερία - όχι μόνο την ελληνική μα την ελευθερία την πανανθρώπινη.

Εκτός από την ποίηση ο Ελύτης έγραψε αξιόλογες κριτικές σελίδες και μετάφρασε με επιτυχία ξένα ποιήματα και θεατρικά έργα. Πολλές ποιητικές συλλογές του επανεκδόθηκαν επανειλημμένα, και πολλά ποιήματα του μελοποιήθηκαν και είναι από τα αγαπημένα τραγούδια της νεολαίας. Πολλά ποιήματα του επίσης έχουν μεταφραστεί σε πολλές ξένες γλώσσες.

Το 1979 παίρνει το βραβείο Νομπέλ Λογοτεχνίας, μια δίκαιη τιμή και διεθνή αναγνώριση για τον ποιητή. Το 1987 αναγορεύθηκε επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου της Ρώμης και του Πανεπιστημίου των Αθηνών. Ενώ το 1989 τιμήθηκε με το γαλλικό παράσημο του Ανώτατου Ταξιάρχη της Λεγεώνας της Τιμής.

Ο Οδυσσέας Ελύτης πέθανε στην Αθήνα στις 18 Μαρτίου 1996.

Πитання для самоконтролю

1. Έλληνες Νομπελίστες: Γιώργος Σεφέρης και Οδυσσέας Ελύτης.
2. Με τι διακρίνεται η ποίηση του Γ. Σεφέρη; Τα βασικά του έργα.
3. Γιατί τον Ο. Ελύτη ονομάζουν «ο ποιητής του Αιγαίου»; Σε τι οφείλεται αυτό; Τα βασικά του έργα.
4. Μερικές πληροφορίες για το βραβείο του Νόμπελ.

Λογοτεχνικά είδη της ποίησης

Η αντιστασιακή και η κοινωνική ποίηση

Οι ποιητές που ανήκουν στην κλίση αυτή έχουν αντλήσει τις εμπειρίες τους από τους αγώνες της Κατοχής και τους δύσκολους καιρούς, που πέρασε η Ελλάδα κατά τη μετακατοχική περίοδο. Το χρονικό διάστημα, που οι ποιητές ήταν έφηβοι ακόμα, έγιναν τα πιο συγκλονιστικά και αποφασιστικά γεγονότα για την τύχη του ανθρώπου. Γι' αυτό το λόγο και η εικοσαετία του 1940 -1960 αποτελεί και την πιο αξιόλογη περίοδο της μεταπολεμικής ποίησης από την άποψη των ιδεολογικών της προσανατολισμών. Οι ιδεολογικοί και κοινωνικοί προβληματισμοί της Κατοχής θα διοχετευθούν και στην ποίηση της αντίστασης. Στη γενιά της Κατοχής έλαχε ο κλήρος να μετουσιώσει το δράμα και το μεγαλείο του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα σε ποίηση.

Βέβαια, δεν ήταν και τόσο εύκολο όλο αυτό το υλικό, που εμπειρικά και βιωματικά έζησε η πρώτη μεταπολεμική γενιά, να μετουσιωθεί σε ποιητική έκφραση. Οπωσδήποτε όμως, η ομάδα αυτή των ποιητών, που είναι η πολυπληθέστερα, κατόρθωσε να εκφράσει τα σήματα των ελπίδων της και των διαψεύσεων της με ποίηση, που η αισθητική της λειτουργία είναι αναμφισβήτητη.

Στην πρώτη φάση της ποίησής τους οι ποιητές είναι γεμάτοι αγωνιστική διάθεση και προσπαθούν να καταγράψουν τα γεγονότα, να εκφράσουν τον ενθουσιασμό τους και να προβάλουν τα οράματά τους για ένα καλύτερο κόσμο: είναι η αγωνιστική ή αντιστασιακή φάση της μεταπολεμικής ποίησης. Οι εμπειρίες όμως των ποιητών από την Κατοχή, η ανώμαλη μετακατοχική περίοδος, που οδήγησε στον εμφύλιο πόλεμο, και η όλη η ψυχροπολεμική ατμόσφαιρα, που τη διαδέχτηκε, δημιούργησαν όλες τις προϋποθέσεις για ενδοσκοπήση και διερεύνηση των αιτίων. Από τους ποιητές αυτής της κλίσης πρέπει ενδεικτικά να αναφέρουμε τον Μανώλη Αναγνωστάκη, τον Άρη Αλεξάνδρου, τον Γιάννη Δάλλα, τον Δημήτρη Δούκαρη, τον Μιχάλη Κατσαρό, τον Τάσο Λειβαδίτη κ.α.

Η νεοϋπερρεαλιστική ποίηση

Οι ποιητές που ανήκουν στην κίνηση αυτή έμειναν ανεπηρέαστοι από τις ιδεολογικές διαμάχες της εποχής τους κι τους φανατισμούς, όχι όμως και από το δράμα που εκτυλισσόταν γύρω τους. Υπόστρωμα και αυτής τη ποίησης, στους κυριότερους εκπροσώπους της, είναι η κατοχική και η μετακατοχική περίοδος, απαλλαγμένη όμως από καθετί το επικαιρικό. Γενικότερα, η μεταπολεμική υπερρεαλιστική ποίηση αφομοιώνει και προωθεί σημαντικά την υπερρεαλιστική του μεσοπολέμου. Εδώ μπορούμε να αναφέρουμε τους εξής Έλληνες ποιητές: τον Μίλτο Σαχτούρη, τον Νάνο Βαλαωρίτη, την Ελένη Βακαλό κ.α.

Η υπαρξιακή ή μεταφυσική ποίηση

Οι ποιητές που ανήκουν στην κίνηση αυτή δεν έχουν κοινωνικά ενδιαφέροντα. Η υπαρξιακή ποίηση εκφράζει τη μεταφυσική αγωνία και τα άγχη των ανθρώπων μπροστά στο πρόβλημα της ζωής και του θανάτου. Ποιητές, που μπορούν να ενταχθούν σ' αυτή την ομάδα είναι οι: Γιώργος Θέμελης, Ζωή Καρέλλη, Γιωργής Κότσιρας, Όλγα Βότση, Κίκη Δημουλά κ.α.

Питання для самоконтролю

1. Με τι χαρακτηρίζεται η αντιστασιακή και η κοινωνική ποίηση;
2. Η νεοϋπερρεαλιστική ποίηση και η υπαρξιακή ή μεταφυσική ποίηση.

Μεταπολεμική ποίηση

Η μεταπολεμική ποίηση στο σύνολό της παρουσιάζει μερικά κοινά χαρακτηριστικά που την ξεχωρίζουν από την ποίηση της προηγούμενης γενιάς. Ο όγκος της πρώτα πρώτα έχει πολλαπλασιαστεί, λείπουν οι ηγετικές μορφές, υπάρχει ωστόσο μια ενιαία ποιητική φωνή και ενότητα ποιητικών θεμάτων. Τη διακρίνει επίσης μια τραγική σοβαρότητα, η έλλειψη ψευδαισθήσεων και οραματισμών, κάποτε και ένα κλίμα κατάθλιψης και απαισιοδοξίας. Ενώ δεν λείπει μια ρομαντική τρυφερότητα, υπάρχει παράλληλα μια προσήλωση στα πράγματα, στην εσωτερική τους υπόσταση, στην ουσία τους, μια «ποίηση ουσίας». Αλλά μόνιμο χαρακτηριστικό είναι η έντονη πολιτικοποίηση της λογοτεχνίας γενικώς, η ένταξη και η στενή συμπόρευση των ποιητών με τα πολιτικά πράγματα της εποχής.

Ορισμένοι ποιητές που αποτέλεσαν μια πρώτη μεταπολεμική γενιά είχαν παρουσιαστεί σποραδικά ήδη από τις παραμονές του πολέμου, αλλά το πραγματικό ξεκίνημα μπορεί να οριστεί στα 1941, με την αρχή της κατοχής και φτάνει σε μια ωρίμανση στα μέσα της δεκαετίας. Μια δεύτερη ομάδα παρουσιάζεται γύρω στα 1950, ενώ ουσιαστικότερα διαφοροποιείται μια Τρίτη ομάδα, που κάνει την εμφάνισή της στη δεκαετία του '60.

Μπορούμε ακόμη, σε γενικές γραμμές, να ξεχωρίσουμε ορισμένες τάσεις. Πρώτα, βέβαια, την ποίηση με έντονους τους πολιτικούς και κοινωνικούς στόχους. Μια δεύτερη τάση, με πολλούς σημαντικούς εκπροσώπους, είναι των ποιητών που θα μπορούσαμε να τους ονομάσουμε «υπαρξιακούς», που δίνουν δηλαδή με την ποίησή τους έκφραση στην αγωνία και το υπαρξιακό άγχος που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο της εποχής μας. Και τέλος μπορούμε να ξεχωρίσουμε τους ποιητές που με μέσα και τρόπους επαναστατικούς αποζητούν μια ριζική ανανέωση στη ουσία και στο ύφος της ποιητικής, ανατρέχοντας σε μια νέα εφαρμογή των τρόπων του υπερρεαλισμού και άλλων ανανεωτικών κινημάτων: μια ομάδα νεουπερρεαλιστών.

Από τους «πολιτικούς - κοινωνικούς» ποιητές ο Μανόλης Αναγνωστάκης. Παρουσιάζομενος με ποιήματα από το 1941 κιόλας, δημοσιεύει την πρώτη συλλογή του «Εποχές» το 1945. Κρατάει τον ίδιο τίτλο και στις δυο επόμενες και δίνει το χαρακτηριστικό τίτλο «Η Συνέχεια» στις επόμενες τρεις (1954 - 1962). Ο κοινός τίτλος υποδηλώνει και την ενότητα της θεματικής του. Τα ποιήματά του κρατούν έναν τόνο χαμηλόφωνο και εξομολογητικό, ξεκινούν από το ατομικό περιστατικό, αλλά εκφράζουν μαζί και τη διάψευση των ελπίδων της γενιάς του. Οι ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς είναι όλοι περίπου σύγχρονοι, γεννημένοι στην τρίτη δεκαετία του 20ου αιώνα. Εδώ ανήκουν ο Άρης Αλεξάνδρου, γεννημένος στο Λένινγκραντ, ο Τίτος Πατρίκιου, ο Γιώργης Σαραντής, ο Κώστας Κουλουφάκος, ο Μιχάλης Κατσαρός, ο Τάσος Λειβαδίτης

(που αντιπροσωπεύει περισσότερο έναν σοσιαλιστικό ρεαλισμό με κυρίαρχα γνωρίσματα έναν ρητορισμό και το αίσθημα της πόλης, του φόβου, του πολέμου) κ.α.

Στην δεύτερη τάση που αναφέραμε ανήκουν ο Μήνας Δημάκης, ο Άρης Δικταίος, ο Μίλτος Σαχτούρης, η Ελένη Βακαλό. Σε διαφορετικό χώρο κινείται ο Γιώργος Γεραλής, ένας ποιητής πολύ ευαίσθητος, που άρχισε να δημοσιεύει από το 1936, στη γραμμή περισσότερο του μετασυμβολισμού και του «μεταρομαντισμού» των ποιητών του 1920. Ο Γιώργος Θέμελης, που γεννήθηκε στη Σάμο, αλλά έδρασε στην Θεσσαλονίκη, το 1945 δημοσιεύει την πρώτη του ποιητική συλλογή. Στην ποίησή του διακρίνεται έντονη η επίδραση του υπερρεαλισμού, αλλά και του Καβάφη και του Σεφέρη. Στις συλλογές μετά το 1950 εκφράζει ένα προσωπικό αλλά και μεταφυσικό αδιέξοδο ή την αναζήτηση του χαμένου προσώπου. Επίσης σ' αυτή την δεύτερη ομάδα θα έπρεπε να συμπληρωθούν και τα ονόματα της Ζωής Καρέλλη, του Ντίνου Χριστιανόπουλου, του Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου, του Τάκη Σινόπουλου, του Νίκου Καρούζου κ.α.

Μια Τρίτη τέλος ομάδα δεν εντάσσεται ούτε στην ισχυρή πολιτικοποίηση της μιας ούτε στο μεταφυσικό χώρο της άλλης, και ξεχωρίζει για την έμμονη προσήλωσή της στα διδάγματα του υπερρεαλισμού. Από τους «νεουπερρεαλιστές» αυτούς θα ξεχωρίσουμε τον Νάνο Βαλαωρίτη, τον Έκτορα Κακναβάτο, τον Δ.Π. Παπαδίτσα. Στη γραμμή του υπερρεαλισμού έμειναν πιστοί και οι Θεσσαλονικιοί ο Τ. Βαρβιτσιώτης, ο Γ.Ξ. Στογγιανίδης και ο Σαράντος Παυλέας κ.α.

Γύρω στα 1960 μια νεότερη γενιά κάνει αισθητή την παρουσία της. Οι ποιητές αυτοί συνεχίζουν σε ελάχιστο κλίμακα την παράδοση των πρώτων μεταπολεμικών ποιητών, με πολιτικά και κοινωνικά είτε μεταφυσικά ενδιαφέροντα, σε πολλά όμως ξεχωρίζουν απ' αυτούς. Τα πολιτικά γεγονότα κάνουν την ποίηση αυτής της εποχής να κινείται περισσότερο σ' ένα κλίμα αμφισβήτησης και διαμαρτυρίας. Καθοριστικό ρόλο έπαιξαν επίσης ορισμένα σημαντικά λογοτεχνικά γεγονότα, όπως η έκδοση του «Άξιον Εστί» του Ελύτη, η διεθνής αναγνώριση της ποίησης του Σεφέρη με το βραβείο Νόμπελ και η επιβολή της παραγωγής του Ρίτσου. Σημαντική τομή είναι βέβαια το 1967. Μέσα στα χρόνια της δικτατορίας και της καταπίεσης οι ποιητές της δεκαετίας αυτής ολοκληρώνουν την παρουσία τους και διαμορφώνουν την πραγματική τους φυσιογνωμία.

Από το 1970 αρχίζει να διαμορφώνεται εξάλλου μια νεότερη ακόμη ομάδα με αξιόλογη και αυτή παρουσία. Εδώ θα επισημάνουμε τα ονόματα του Εμπειρικού, του Καλαμάρη, του Βαλαωρίτη, καθώς και του Σχινά.

Питання для самоконтролю

1. Η μεταπολεμική ποίηση. Κύρια χαρακτηριστικά της και οι εκπρόσωποί της στα ελληνικά γράμματα.

Μεταπολεμική πεζογραφία

Η μεταπολεμική πεζογραφία παρουσιάζει ίσως από κάποια άποψη μεγαλύτερο ενδιαφέρον από ό,τι η ποίηση. Η νεότερη πεζογραφία προσανατολίζεται διαφορετικά, αντλεί περισσότερο από τον προβληματισμό της σύγχρονης ζωής, και επιχειρεί να λυτρωθεί από τους δεσμούς με την προηγούμενη αφηγηματική ή την ηθογραφική παράδοση.

Βασικό χαρακτηριστικό πάντως της μεταπολεμικής πεζογραφίας είναι, αντίθετα από τη πεζογραφία της γενιάς του '30, η έντονη πολιτικοποίηση. Αμέσως μετά την απελευθέρωση πολλοί συγγραφείς θέλησαν να διηγηθούν τα ιστορικά γεγονότα, ιδιαίτερα της κατοχής και της Αντίστασης. Όμως ίσως ήταν νωρίς ακόμη, τα έργα μόνο σπάνια ξεπερνούσαν το σύνορο της μαρτυρίας ή του χρονικού. Σαν δείγματα μπορούν να αναφερθούν το «Συννεφιάζει» ή «Ο Μεγάλος Δεκέμβρης» του Μ. Λουντέμη, η νουβέλα «Η Φωτιά» του Δ. Χατζή, ή τα διηγήματα «Ματωμένα χρόνια» του Σ. Πατατζή.

Από τους πρεσβύτερους της μεταπολεμικής γενιάς ο Στράτης Τσίρκας με την μεγάλη του συνθετική τριλογία με το γενικό τίτλο «Ακυβέρνητες πολιτείες» (1960 - 1965), τρία μυθιστορήματα που αναφέρονται στον πόλεμο της Μέσης Ανατολής (1941 - 1944) και ιδιαίτερα στα κινήματα μέσα στο ελληνικό εκστρατευτικό σώμα και στις αντιδράσεις εναντίον τους. Σύγχρονος περίπου με τους παραπάνω ο Άγγελος Βλάχος, δίνει στο πρώτο του πεζογράφημα, «Το Μνήμα της γριάς», τις αναμνήσεις από τον Αλβανικό πόλεμο.

Μια άλλη τάση, συνέχει περισσότερο της πεζογραφίας της γενιάς του '30, στη γραμμή κυρίως του αστικού και του εφηβικού μυθιστορήματος με ιδιαίτερη διόγκωση του ιδιωτικού χώρου, αντιπροσωπεύουν τα μυθιστορήματα του Α. Βουσβούνη: «Προμήνυμα» (1943), «Το μεγάλο Δίλημμα» (1962).

Ένας από τους πιο πολυδιαβασμένους και τους πιο πολυμεταφρασμένους συγγραφείς της ίδιας γενιάς είναι ασφαλώς ο Αντώνης Σαμαράκης. Τα βιβλία του έχουν βγει σε επανειλημμένες εκδόσεις, πουλιούνται κατά δεκάδες χιλιάδες και έχουν μεταφραστεί σε 20 γλώσσες. Τη επιτυχία τη γνώρισε ο συγγραφέας αμέσως με τα πρώτα βιβλία του, έναν τόμο διηγημάτων «Ζητείται ελπίς» (1954) και το μυθιστόρημα «Σήμα κινδύνου» (1959). Ακολούθησε ένας δεύτερος τόμος διηγημάτων «Αρνούμαι» (1961) και ένα μυθιστόρημα «Το Λάθος» (1965). Το μυστικό της επιτυχίας του Σαμαράκη ίσως είναι η πρωτοτυπία του στην υπόθεση και στην πλοκή και η πολύπλευρη ευρηματικότητά του, σε συνδυασμό με την απλή και άμεση διατύπωση, ελεύθερη από περίτεχνη λογοτεχνική επεξεργασία, και με μια γλώσσα μάλλον ατημέλητη, αλλά που διαβάζεται γρήγορα και ευχάριστα. Από την άλλη πλευρά η πεζογραφία του αγγίζει τα πιο καυτά θέματα της σημερινής πραγματικότητας, πολιτικής και κοινωνικής, με μια στάση έντονα

κριτική και αρνητική, κάποτε και με σαρκασμό, εκφράζοντας έτσι τη διαμαρτυρία του.

Φανερή, αλλά όχι διαφανής, είναι η πολιτική πρόθεση στα κείμενα του Νίκου Πολίτη. Γράφει με έναν εντελώς πρωτότυπο και ανανεωμένο τρόπο γραφής. Τα πιο γνωστά του έργα είναι «Εξωτερικός μονόλογος», «Υπερθετικός αντίλογος», «Το Κρανιοτρύπανο». Όλο το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο πρωτοεμφανίστηκαν ή ολοκληρώθηκαν οι πεζογράφοι της πρώτης και της δεύτερης μεταπολεμικής δεκαετίας, καλύπτουν με την δράση τους ορισμένες γυναίκες πεζογράφοι, που τις συνδέουν μεταξύ τους μερικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γυναικείας πεζογραφίας: ευαισθησία, λυρική διάθεση και συγκίνηση υποκειμενική. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε τα ονόματα της Μαργαρίτας Λυμπεράκη με τα «Ψάθινα καπελά» (1945), της Μιμίκας Κρανάκη με το «Τσίρκο» (1950), της Εύας Βλάμη με το «Γαλαξίδι» (1947), της Γαλάτειας Σαράντη με τις «Πασχαλιές» (1949) και το «Παλιό μας σπίτι» (1959), της Τατιάνας Μιλλιέξ-Γκρίτση με το «Και ιδού ίππος χλωρός» (1963), καθώς και της Μαρίας Περ. Ράλλη με την «Μια γαλάζια γυναίκα» (1944).

Οι πεζογράφοι που είδαμε ως τώρα, της δεκαετίας του 40 και του 50 αντίκρισαν με μια καινούργια σοβαρότητα την πραγματικότητα και τα ιστορικά γεγονότα, έδωσαν έμφαση στο ουσιαστικό, αλλά πορεύτηκαν πάνω κάτω στους καθιερωμένους δρόμους της πεζογραφίας. Από το 1959 - 1960 όμως μια νεότερη ομάδα κάνει την εμφάνισή της. Οι συγγραφείς αυτοί προβληματίζονται περισσότερο και θέλουν, από την μια μεριά, να προχωρήσουν βαθύτερα προς τα πράγματα και να εκφράσουν πιο ρητά και πιο έντονα τη κριτική τους και τη διαμαρτυρία τους, και από τη άλλη να αναζητήσουν την εκφραστική ανανέωση. Εδώ ανήκουν ο Βασίλης Βασιλικός, ο Π. Παπασιώτης, ο Μένης Κουμανταρέας, ο Θανάσης Βαλτινός κ.α.

Διαφορετική είναι η περίπτωση του Κώστα Ταχτσή. Ύστερα από πρώτες δοκιμές στην ποίηση μας έδωσε το 1962 ένα εντελώς ιδιότυπο και συναρπαστικό στην πληθωρικότητά του μυθιστόρημα «Το τρίτο στεφάνι», από τα κορυφαία ασφαλώς επιτεύγματα της μεταπολεμικής πεζογραφίας. Το 1972 ο Ταχτσής συγκεντρώνει μια σειρά διηγήματα σ' έναν τόμο με τον τίτλο «Τα Ρέστα». Πρόκειται για σύντομες αφηγήσεις, αναμνήσεις το πιο πολύ από τα παιδικά του χρόνια σε μια φτωχογειτονιά της Αθήνας, που αποδίδουν, με σπαρταριστή ζωντάνια και με το μάτι του παιδιού ή έφηβου αφηγητή, την ανάλλαχτη καθημερινή μικρότητα.

Η συμπρωτεύουσα, η πανέμορφη Θεσσαλονίκη βγάζει και αυτή μια πλειάδα συγγραφέων που γράφουν για το περιβάλλον της συνοικίας μιας μεγαλούπολης και για τα προβλήματά της. Μεταξύ τους πρέπει να αναφέρουμε τον Γιώργο Ιωάννου, τον Σάκη Παπαδημητρίου, τον Μάριο Χάκκα, τον Νίκο Καχτίση, τον Γιώργο Χειμώνα, τον Νίκο Μπακόλα κ.α.

Φυσικά, η πολιτικοποιημένη τέχνη δεν καλύπτει όλο το φάσμα της μεταπολεμικής λογοτεχνίας. Άλλα ρεύματα, αρκετά ισχυρά, εμφανίζονται παράλληλα όλα αυτά τα χρόνια, είτε ανεξάρτητα, είτε και σε συνδυασμό με την πρώτη τάση. Ωστόσο, η μεταπολεμική λογοτεχνία στο σύνολό της είναι ακόμη πολύ κοντά μας. Ο χρόνος δεν έχει λειτουργήσει ακόμη ως καθοριστικός παράγοντας για μια ιστορική επιλογή και αξιολόγηση, και ο ιστορικός, που δε θέλει να υποκαταστήσει τον κριτικό της λογοτεχνίας, πρέπει να αποφύγει τις δικές του υποκειμενικές επιλογές και αν δώσει μια εικόνα κατά δυνατόν πλήρη. Αποφασιστικό ρόλο στη λογοτεχνία έπαιξε και η επτάχρονη δικτατορία (1967 - 1974).

Питання для самоконтролю

1. Η μεταπολεμική πεζογραφία.

ΦΟΥΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο «φουτουρισμός» χαρακτηρίζεται ένα από τα τέσσερα πρωτοποριακά κινήματα που εκδηλώθηκαν στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και κυριολεκτικά άλλαξαν το περιεχόμενο, τη μορφή αλλά και το ρόλο της τέχνης (οι άλλες τρεις πρωτοπορίες είναι ο εξπρεσιονισμός, το νταντά και ο υπερρεαλισμός). Η ονομασία «φουτουρισμός» προέρχεται από την ιταλική λέξη futurismo, που θα μπορούσε να μεταφραστεί ως «μελλοντισμός».

Το φουτουριστικό κίνημα γεννιέται ουσιαστικά στις 20 Φεβρουαρίου 1909, όταν ο εισηγητής του, ο Ιταλός ποιητής F.T. Marinetti δημοσιεύει στην παρισινή εφημερίδα Le Figaro το φουτουριστικό μανιφέστο (το Παρίσι είναι εκείνη την εποχή το επίκεντρο κάθε νέας καλλιτεχνική και λογοτεχνικής προσπάθειας).

Όπως όλες οι πρωτοπορίες, ο φουτουρισμός δε συνδέεται μόνο με τη λογοτεχνία. Μάλιστα, μπορούμε να πούμε ότι επηρέασε κυρίως τις εικαστικές τέχνες (π.χ. ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική) και λιγότερο τη λογοτεχνία ή το θέατρο. Ωστόσο, ειδικά σε ό,τι αφορά τη λογοτεχνία, τα βασικά χαρακτηριστικά του φουτουρισμού είναι τα εξής:

- έντονη αντίδραση σε καθετί παραδοσιακό και ολοκληρωτική απόρριψη του παρελθόντος και όλων όσων το αντιπροσωπεύουν, όπως είναι τα μουσεία, οι ακαδημίες και το σύνολο της παλαιότερης τέχνης,
- όπως λέει και το όνομά του, μέσα από αυτή την απόρριψη του παρελθόντος, ο φουτουρισμός επιθυμεί να υμνήσει το μέλλον και ειδικά αυτό που θα προσφέρει στην ανθρωπότητα ο σύγχρονος τεχνολογικός και βιομηχανικός πολιτισμός· γι'αυτό και φουτουριστές καλλιτέχνες υμνούν τη δύναμη, την ταχύτητα, τη μηχανή, ακόμη και τα πολυβόλα ή τον πόλεμο, αφού με αυτά αλλάζει ο κόσμος: εμβλημά τους είναι το τετράπτυχο «ζλευθερία, δράση, ταχύτητα, μηχανή»,
- προσπάθεια για τη δημιουργία μιας νέας αισθητικής, η οποία θα μεταμορφώσει κυριολεκτικά την τέχνη· για του φουτουριστές, όλα τα θέματα και όλες οι μορφές είναι κατάλληλες για την τέχνη και τίποτα δεν πρέπει να αποκλείεται εξαρχής,
- συστηματική προσπάθεια για δημιουργία νέων μορφών τέχνης· οι φουτουριστές εγκαταλείπουν όλους τους καθιερωμένους ποιητικούς ρυθμούς και προωθούν τον ελεύθερο στίχο, τη χαλαρή και ανορθόδοξη πολλές φορές σύνταξη, την ολοκληρωτική απουσία στίξης, τα λεγόμενα γεωμετρικά ή σχηματικά ποιήματα, τις τεχνικές του κολλάζ και του μοντάζ, τη μέθοδο των ελεύθερων λέξεων σε συνδυασμό με τις πιο αναπάντεχες και συναρπαστικές εικόνες, ένα εντελώς νέο ποιητικό λεξιλόγιο το οποίο περιλαμβάνει ακόμη και μαθηματικά σύμβολα κτλ.,

Όπως όλες οι πρωτοπορίες, ο φουτουρισμός χαρακτηρίζεται επίσης από μια προκλητική διάθεση προς το κοινό, που πολλές φορές αγγίζει και την περιφρόνηση, στην προσπάθειά τους να προκαλέσουν αλλά και να συνδέσουν την τέχνη με τη ζωή, οι φουτουριστές οργανώνουν δημόσιες εκδηλώσεις που πολλές φορές έχουν επεισοδιακό χαρακτήρα. Τελικά, με την καθοδήγηση του Marinetti, θα οδηγηθούν στην πολιτική δράση και μετά το

1920 θα συνδεθούν με το φασισμό του Μουσολίνι. Ήδη, όμως, την εποχή αυτή ο φουτουρισμός βρίσκεται σε κάμψη· ειδικά στο χώρο της λογοτεχνίας, μπορούμε να πούμε ότι έχει ουσιαστικά σβήσει. Είναι, αλλωστε, χαρακτηριστικό ότι το κίνημα αυτό δεν μπόρεσε να εξαπλωθεί πραγματικά εκτός Ιταλίας. Μόνο στη Ρωσία συναντάμε μια ορισμένη εκδοχή του φουτουρισμού, κάπως διαφορετική από την ιταλική: περίπου την εποχή της ρωσικής Επανάστασης του 1917, ποιητές όπως ο Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι και ο Βίκτορ Χλέμπνικοφ, δίνουν τα καλύτερα δείγματα φουτουριστικής ποίησης. Τέλος, θα πρέπει να πούμε ότι στην Ελλάδα ο φουτουρισμός έγινε ελάχιστα γνωστός και ουσιαστικά δεν επηρέασε τη νεοελληνική λογοτεχνίας.

Φ.Τ. Μαρινέτι, Το Μανιφέστο του Φουτουρισμού

Ξαγρυπνήσαμε όλη τη νύχτα, οι φίλοι μου κι εγώ, κάτω από πολυελαίους με θόλους από διακοσμητικό μπρούντζο, θόλους με αστέρια στολισμένους σαν τα πνεύματά μας, φέγγοντας σαν αυτά με τη φυλακισμένη ακτινοβολία ηλεκτρικών καρδιών. Για ώρες είχαμε ποδοπατήσει την αταβιστική μας πλήξη σε πλούσια ανατολίτικα χαλιά, φιλονικώντας μέχρι τα τελευταία όρια της λογικής και μαυρίζοντας πολλές δεσμίδες χαρτιού με τις ξέφρενες κακογραφίες μας.

Μια πελώρια υπερηφάνεια μας αναπτέρωνε, διότι αισθανόμασταν μόνοι εκείνη την ώρα, μόνοι, ξύπνιοι και πατώντας στα δικά μας πόδια, ως υπερήφανοι φάροι ή φρουροί πρώτης γραμμής ενάντια σε ένα στρατό από εχθρικούς αστέρες που κοιτούσαν κατωθέν τους εμάς από τα ουράνια στρατόπεδά τους. Μόνοι με θερμαστές να ταΐζουν τις διαβολεμένες πυρκαγιές σπουδαίων πλοίων, μόνοι με μαύρα φαντάσματα που ψαχουλεύουν στις φλογερές κοιλιές ατμομηχανών που εκτοξεύτηκαν στο παλαβό τους διάβα, μόνοι με μεθύστακες που τυλίγονται σαν λαβωμένα πουλιά κατά μήκος των τοίχων της πόλης.

Ξαφνικά πηδήξαμε, ακούγοντας τον ισχυρό θόρυβο των τεράστιων δώροφων τραμ που βούιζαν απ' έξω, πλημμυρισμένα με πολύχρωμα φώτα, όπως χωριά σε διακοπές που ξαφνικά χτυπήθηκαν και εκτοπίστηκαν απ' τις πλημμύρες του Πάδου και σύρθηκαν μέσα από καταρράκτες και ποτάμια στη θάλασσα.

Κατόπιν η σιγή βάθυνε. Αλλά, καθώς ακούγαμε το παλιό κανάλι να γογγύζει με τις ασθενικές προσευχές του και να κάνει τα κόκκαλα των αρρωστιάρικων παλατιών να τρίζουν πάνω από τις υγρές πράσινες γενειάδες τους, ακούσαμε ξαφνικά κάτω από τα παράθυρα την πεινασμένη βοή των αυτοκινήτων.

«Εμπρός πάμε!» είπα. «Φίλοι, μακρυά! Εμπρός πάμε! Η Μυθολογία και το Ιδεώδες του Μυστικισμού ηττήθηκαν επιτέλους. Είμαστε έτοιμοι να δούμε τη γέννηση του Κενταύρου και αμέσως μετά την πρώτη πτήση των Αγγέλων!... Πρέπει να ταρακουνηθούμε στις πύλες της ζωής, να δοκιμάσουμε τις βίδες και τους μεντεσέδες. Εμπρός πάμε! Κοιτάζτε εκεί, πάνω στη γη, το πρώτο χάραμα! Δεν υπάρχει τίποτα που να μπορεί να αντισταχθεί στο μεγαλείο του κόκκινου ξίφους του ήλιου, που χτυπά για πρώτη φορά τη χιλιετή μας κατήφεια!»

Ανεβήκαμε στα τρία θηρία που ξεφυσούσαν, για να ακουμπήσουμε ερωτικά χέρια στα φλογερά στήθη τους. Απλώθηκα στο αμάξι μου όπως ένα πτώμα στο μνημείο του, αλλά ξαναζωντάνεψα μονομιάς κάτω από τον περιστρεφόμενο τροχό, μια λεπίδα γκιλοτίνας που απειλούσε το στομάχι μου.

Η μαινόμενη σκούπα της τρέλας μας πέταξε έξω από τους εαυτούς μας και μας οδήγησε διαμέσω δρόμων τόσο ακατέργαστων και βαθιών όσο οι κοίτες των χειμάρρων. Εδώ κι εκεί, το άρρωστο φως της λάμπας μέσα απ' το γυαλί του παραθύρου μας δίδαξε να δυσπιστούμε για την εξαπάτηση των μαθηματικών των σκοτωμένων ματιών μας.

Παραπονέθηκα, «Το άρωμα, το άρωμα και μόνο είναι αρκετό για τα θηρία μας.»

Και σα νεαρά λιοντάρια τρέξαμε ξωπίσω του Θανάτου, το σκοτεινό τομάρι του στιγματίστηκε με ωχρούς σταυρούς καθώς δραπέτευσε από το μεγάλο ουρανό που ζούσε και καρδιοχπούσε στο βιολετί.

Αλλά δεν είχαμε ιδανική Κυρία να υψώσει τη θεϊκή μορφή της στα σύννεφα, ούτε καμιά βίαιη Βασίλισσα στην οποία να προσφέρουμε τα κορμιά μας, στριφτά σα Βυζαντινά δαχτυλίδια! Δεν υπήρχε τίποτα να μας κάνει να ευχόμαστε για θάνατο, εκτός από την ευχή να ελευθερωθούμε επιτέλους απ' το φορτίο του θάρρους μας!

Και συνεχίσαμε να αγωνιζόμαστε, εξαπολύοντας μαντρόσκυλα ενάντια σε σκαλωσιές, στραβώνοντας τα κάτω από τα φλεγόμενα ελαστικά μας όπως κολλάρα κάτω από σίδηρο. Ο θάνατος, πολιτογραφημένος, με συναντούσε σε κάθε γύρο, με χάρη κρατώντας πόδι ζώου ή μια στο τόσο με το να στρογγυλοκάθεται, κάνοντας μου τα βελούδινα χαϊδεμένα μάτια από κάθε λακκούβα με νερό.

«Ας βγούμε απ' αυτό το απαίσιο κέλυφος σοφίας και ας ριζούμε τους εαυτούς μας σαν περήφανα-ώριμα φρούτα στο ευρύ, παραμορφωμένο στόμα του ανέμου! Ας δώσουμε τους εαυτούς μας τελείως στο άγνωστο, όχι στην απόγνωση παρά μόνο για να τροφοδοτηθούν οι βαθιές πηγές του Παραλόγου!»

Οι λέξεις είχαν μόλις βγει απ' το στόμα μου όταν στριφογύρισα το αυτοκίνητό μου με τη φρενίτιδα ενός σκύλου που προσπαθεί να δαγκώσει την ουρά του, κι εκεί, ξαφνικά, υπήρχαν δύο ποδηλάτες που έρχονταν κατά πάνω μου, κουνώντας τους καρπούς τους, που ταλαντεύονταν σαν δυο εξίσου πειστικά αλλά ωστόσο αντιφατικά επιχειρήματα. Το χαζό τους δίλημμα μπλόκαρε το δρόμο μου- Να πάρει! Ωχ!... Σταμάτησα στο τσακ και προς αηδία μου έπεσα σ' ένα χαντάκι με τις ρόδες μου στον αέρα...

Ένα μητρικό χαντάκι, σχεδόν γεμάτο με λασπώδες νερό! Δίκαιε αγωγέ εργοστασίου! Ρούφηξα τη θρεπτική σου λάσπη και θυμήθηκα το ευλογημένο μαύρο κτήνος της Σουδανής νοσοκόμας μου... 'Όταν ανήλθα -ξεσκισμένος, ρυπαρός και βρωμερός- κάτω από το αναποδογυρισμένο αυτοκίνητό μου, ένιωσα το λευκό-ζεστό σίδηρο της χαράς απολαυστικά να διαπερνά την καρδιά μου!

Ένα πλήθος ψαράδων με χειραγωγούς και αρθρικούς νατουραλιστές είχαν ήδη εξαπλωθεί γύρω από το θαύμα. Με υπομονετική, στοργική φροντίδα αυτοί οι άνθρωποι εξοπλίστηκαν μ' ένα ψηλό γερανό και σιδερένιους γάντζους για να ψαρέψουν το αυτοκίνητό μου, σαν ένα μεγάλο καρχαρία στην παραλία. Αυτό ανασύρθηκε από το χαντάκι, αργά, αφήνοντας στον πάτο, σαν λέπια, το βαρύ του πλαίσιο της λογικής και την απαλή ταπετσαρία της άνεσης.

Νόμιζαν πως ήταν νεκρός, ο όμορφος καρχαρίας μου, αλλά ένα χάδι από μένα ήταν αρκετό για να τον αναστήσει· και να' τος λοιπόν, ζωντανός και πάλι, να τρέχει πάνω στα ισχυρά του πτερύγια!

Κι έτσι, έρχονται αντιμέτωποι οι σπλωμένοι με τους καλούς ρύπους εργοστασίων –τα γύψινα με τα μεταλλικά απόβλητα, με άσκοπο ιδρώτα, με ουράνια αιθάλη- εμείς μωλωπισμένοι, τα χέρια μας σε αναρτήρες, αλλά ατρόμητοι, δηλώσαμε τις υψηλές μας προθέσεις σε κάθε τι ζωντανό στη γη:

1. Σκοπός μας είναι να τραγουδήσουμε τον έρωτα του κινδύνου, το φρόνημα της ενέργειας και της αφοβίας.
2. Το θάρρος, η τόλμη και η εξέγερση θα είναι τα ουσιώδη στοιχεία της ποίησης.
3. Μέχρι σήμερα η λογοτεχνία έχει εκθειάσει την ακινησία της σκέψης, την έκσταση και τον ύπνο. Σκοπός είναι να εξάρουμε την επιθετική δράση, την πυρετώδη αϋπνία, τον διασκελισμό του δρομέα, το θανάσιμο άλμα, την γροθιά και τον κόλαφο.
4. Επιβεβαιώνουμε ότι η μεγαλοπρέπεια του κόσμου έχει εμπλουτιστεί με μια νέα ωραιότητα: την ωραιότητα της ταχύτητας. Ένα αγωνιστικό αυτοκίνητο του οποίου η εξάτμιση κοσμείται με μεγάλους σωλήνες, σαν ερπετά με εκρηκτική ανάσα – ένα βρυχώμενο αυτοκίνητο που καλπάζει μανιασμένο είναι ωραιότερο από τη Νίκη της Σαμοθράκης.
5. Θέλουμε να υμνήσουμε τον άντρα που κρατάει το τιμόνι, που εκσφενδονίζει το δόρυ του πνεύματος σε όλον τον πλανήτη, σ' όλο το μήκος της τροχιάς του.
6. Ο ποιητής πρέπει να αφιερώσει τον εαυτό του με ζέση, μεγαλείο και γενναιοδωρία, να διογκώσει την ενθουσιώδη θερμότητα των αρχέγονων στοιχείων.

7. Πέρα από τον αγώνα, δεν υπάρχει άλλη ομορφιά. Έργο χωρίς επιθετικό χαρακτήρα δεν μπορεί να είναι αριστούργημα. Η ποίηση πρέπει να συλληφθεί ως βίαιη επίθεση κατά αγνώστων δυνάμεων, ως τιθάσσευση και υποταγή τους ενώπιον του ανθρώπου.

8. Βρισκόμαστε στο έσχατο ακρωτήριο των αιώνων! ... Ποιος ο λόγος να κοιτάμε προς τα πίσω, όταν αυτό που θέλουμε είναι να σπάσουμε τις μυστηριώδεις πόρτες του Αδύνατου; Ο Χώρος και ο Χρόνος πέθαναν χθες. Ζούμε ήδη στο απόλυτο, διότι έχουμε δημιουργήσει την αιώνια, πανταχού παρούσα ταχύτητα.

9. Θα δοξολογήσουμε τον πόλεμο –τη μόνη υγιεινή του κόσμου–, τον милитарισμό, τον πατριωτισμό, την χειρονομία των αγγελιαφόρων της ελευθερίας που σπέρνουν τον όλεθρο, τις ωραίες ιδέες που γι' αυτές αξίζει κανείς να πεθάνει, και την περιφρόνηση για τη γυναίκα.

10. Θα καταστρέψουμε τα μουσεία, τις βιβλιοθήκες, τις ακαδημίες όλων των ειδών, θα πολεμήσουμε την ηθικοκρατία, τον φεμινισμό, κάθε ευκαιριακή ή χρησιμοθηρική δειλία.

11. Θα υμνήσουμε τα μεγάλα πλήθη τα συνεπαρμένα από την εργασία, την ηδονή και τα έκτροπα. Θα τραγουδήσουμε τις πολύχρωμες, πολυφωνικές παλίρροιες της επανάστασης στις μοντέρνες πρωτεύουσες. Θα τραγουδήσουμε τον δονούμενο νυχτερινό πυρετό των οπλοστασίων και των ναυπηγείων που αστράφτουν βίαια κάτω από τα ηλεκτρικά φεγγάρια. Τους άπληστους σιδηροδρομικούς σταθμούς που καταβροχθίζουν τις σερπαντίνες του καπνού. Τα εργοστάσια που κρέμονται απ' τα σύννεφα με τις στραβές γραμμές του καπνού τους. Τις γέφυρες που δρασκελούν τους ποταμούς σαν γίγαντες αθλητές, σπινθηρίζοντας στον ήλιο με τη λάμψη του μαχαιριού. Τα περιπετειώδη ατμόπλοια που οσφραίνονται τον ορίζοντα. Τις βαθύτερες μηχανές που οι τροχοί τους ψαύουν τις ράγες σαν οπλές ταραστίων χαλύβδινων αλόγων που έχουν χαλινό από σωλήνα. Και την κομψή πτήση των αεροπλάνων που οι έλικες τους πλαταγίζουν στον άνεμο σαν σημαίες και μοιάζουν με αλαλαγμούς ενθουσιασμού ενός πλήθους.

Λίτερατυρα

1. Δημαράς Κ.Θ. Ελληνικός ρομαντισμός / Κ.Θ. Δημαράς. – Νεοελληνικά μελετήματα. – Ερμής. – Αθήνα, 2004.
2. Δημαράς Κ.Θ. Ιστορία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας. Από τις πρώτες ρίζες ως την εποχή μας / Κ.Θ. Δημαράς. – Εκδόσεις «Γνώση». – Αθήνα, 2000.
3. Η ελληνική ποίηση. Ανθολογία – Γραμματολογία, 6 τόμοι. – Εκδόσεις Σοκόλη, 2000.
4. Μερακλής Μ.Γ. Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία: 1945 – 1980. Μέρος πρώτο: ποίηση / Μ.Γ. Μερακλής. – Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 1987.
5. Πολίτης Λ. Ιστορίας της Νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η έκδοση / Λ. Πολίτης. – Μορφωτικό ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. – Αθήνα, 1995.
6. Hans – Georg Beck. Ιστορία της Βυζαντινής δημόδους λογοτεχνίας / Hans – Georg Beck. – Μορφωτικό ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. – Αθήνα, 1999.
7. R. Beaton. Εισαγωγή στη Νεότερη ελληνική λογοτεχνία. Θεωρία – Κριτική / R. Beaton. – Αθήνα : Εκδόσεις Νεφέλη, 1996.

Допоміжна

1. Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). – Θεσσαλονίκη, 1998.
2. Μαυραγάνης Δ. – Μύρταλης Γ. Βιογραφίες Ελλήνων συγγραφέων. Σχολικό βοήθημα για μαθητές δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου / Δ. Μαυραγάνης – Γ. Μύρταλης. – Αθήνα : Εκδόσεις Ντουντούμη, 1994.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας / Γ. Μπαμπινιώτης. – Κέντρο λεξικολογίας. – Αθήνα, 1998.

15. Інформаційні ресурси

1. www.komvos.edu.gr
2. www.filologia.gr
3. <http://www.snhell.gr>
4. www.greek-language.gr
5. <http://elearning.greek-language.gr>
6. <http://www.biblionet.gr>
7. <http://www.lib.auth.gr>
8. <http://www.ekebi.gr>
9. <http://www.elia.org.gr>
10. <http://www.openlit.gr>
11. <http://diavasame.gr>